

FRONTISSA

Publicació semestral de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

Desembre 2024 - núm. 48

editorial

Alfagar, 1 de novembre: Fotografia: Andreu Ginés

IV Congrés de la CCEPC: rius, riuada i solidaritat

Una coincidència funesta va fer que celebréssim el nostre XIV Congrés sobre "Els rius: territori, societat i cultura" els dies 8-10 de novembre, poc després de la riuada del 29 d'octubre al País Valencià i de les tràgiques conseqüències que va reportar en pèrdues de vides humanes i en destrosses materials de tot tipus, que una gestió nefasta de les autoritats va convertir en encara més greus.

Ens hi vam aplegar una bona colla d'investigadors atrets per l'interès del tema, però probablement també per l'actualitat que aquest havia pres a causa dels esdeveniments. El fet de celebrar-se a la ciutat de Tortosa, escollida en el seu moment per la presència imponent del riu Ebre, també va afavorir l'assistència de persones del Principat i del País Valencià, i també de les Illes Balears, que en pocs dies havien de viure també situacions d'alarma (el ponent Joan Estrany, de la UIB, va intervenir en les accions de prevenció). La presència plural i representativa d'acadèmics i investigadors de l'associacionisme de tots els territoris de la llengua catalana i l'intercanvi entre aquests és un tret habitual dels nostres congressos. Els resultats van ser molt ben valorats (en podeu veure les intervencions enregistrades al nostre web www.ccepc.cat)

En aquest cas, a més, els dies previs al congrés es va suscitar un moviment de solidaritat amb les entitats associatives de recerca i patrimoni del País Valencià de la zona

afectada, moltes de les quals havien sofert pèrdues en les seus, el mobiliari, el llegat bibliogràfic, etc. Al costat de l'ajut a les necessitats més bàsiques, que ja s'havia vehiculat per altres mitjans, ens va semblar que també calia obrir una línia per donar suport al nostre teixit associatiu, el dels instituts d'estudis comarcals. Es tracta d'un sector que, ja abans de la riuada, patia insuficiències de recursos molt greus per la negativa explícita de suport per part d'institucions públiques que tenen la responsabilitat d'assistir-les i de fer possible el seu normal funcionament, un dret dels ciutadans i les ciutadanes valencians.

Així doncs, la Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià, la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, l'Institut Ramon Muntaner i la Federació d'Ateneus de Catalunya vam emetre un comunicat conjunt i vam obrir la campanya "Ajudem l'associacionisme cultural i patrimonial valencià afectat per la riuada de 2024". En trobareu tota la informació al nostre web. És una ocasió magnífica per fer més tangible i explícit el nostre ajut als companys valencians i mostrar una proximitat ben real davant la situació per la qual passen i que ens concerneix a tots. No escatimem esforços i fem circular la iniciativa.

NARCÍS FIGUERAS CAPDEVILA
PRESIDENT DE LA CCEPC

Coordinadora
de Centres
d'Estudis de
Parla Catalana
CCEPC

Premi Nacional de Patrimoni Cultural 2007

sumari

editorial	
IV Congrés de la CCEPC: rius, riuada i solidaritat	pàg. 1
des de la universitat	
La cultura a l'era de la intel·ligència artificial (IA)	pàg. 2
una imatge, una història	
Dones de la filatura de la Colònia Güell	pàg. 3
coneguem els centres d'estudis	
Institut d'Estudis Gironins	pàg. 4-5
ccepc	
Jornada Joan Domènech. Trajectòries individuals i associades	
Nous centres adherits a la CCEPC.	pàg. 6
Balanç del XIV congrés. Pensar hidrològicament.	
Editades les actes de la IV Jornada sobre historiografia local.	pàg. 7
institut d'estudis catalans	
La delegació de l'Institut d'Estudis Catalans a Castelló de la Plana	pàg. 8
institut ramon muntaner	
La incorporació dels joves, el gran repte	pàg. 9-10
l'entrevista	
Entrevista a Xelo Tomás i López	pàg. 11-13
la finestra	
El paper és legitimador? L'experiència de la revista Mazarelos	pàg. 14-15
l'arxiu	
El Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar	pàg. 16-17
el museu	
La memòria museïtzada queda per la història	pàg. 18-19
resenyes i novetats	pàg. 20-23

La cultura a l'era de la intel·ligència artificial (IA)

Hem viscut diferents onades de noves tecnologies i hem d'encarar críticament com s'han incorporat en els diferents àmbits, els canvis que han provocat i com aquests han contribuït a una nova cultura. Adquirir la perspectiva històrica i l'aprenentatge acumulatiu serà útil.

La IA generativa ha creat noves possibilitats inimaginables fa només un parell d'anys: es generen nous continguts (imatges, text, música o vídeos) que semblen creats per éssers humans a partir de l'entrenament de models d'aprenentatge que reconeixen patrons i estructures usant grans conjunts de dades.

Els actors culturals, des de sempre, han adoptat la tecnologia amb molta més rapidesa que les institucions, que, sovint, ho han fet de manera més lenta. La digitalització de la cultura i de les arts i l'aparició de la intel·ligència artificial (IA) poden ser més una oportunitat que una amenaça. Caldrà, però, tenir la competència digital prou desenvolupada per poder seleccionar, amb criteri, aquella tecnologia que es pot usar amb garanties per diferenciar-la d'aquella que suposar una amenaça.

Una gran majoria de productes i aplicacions de la IA de les quals ja disposem necessiten continguts creats per experts humans. En l'àmbit de la cultura pot tractar-se d'una oportunitat, per exemple, per posar en valor l'experiència acumulada per lingüistes i fonetistes, si la IA utilitza el processament del llenguatge natural.

El paper dels museus, dels arxius, dels centres d'estudis o de les biblioteques canviarà i no només seran clau com a contenidors de coneixement; els professionals que hi treballen han d'assumir, que en part ja ho fan, el rol de prescriptors per tal de preservar i organitzar el coneixement que ha de promoure l'avenç de la IA.

El patrimoni cultural, material i immaterial, i les llengües, especialment, tenen en la digitalització i l'aparició de

la IA una oportunitat clara per poder connectar l'especificitat de la identitat local amb una comunitat global i superar, per exemple, la barrera de l'idioma al mateix temps que es preserva la diversitat lingüística mundial, que és un patrimoni immaterial reconegut per la UNESCO.

Intel·ligència artificial i creativitat

La IA, que encara es troba en fase emergent en els usos en l'àmbit cultural, planteja qüestions filosòfiques al voltant del concepte de creativitat, però també en la definició professional d'artista. La creativitat artística i cultural és, sense cap dubte, un dels camps on es pot identificar més potencial de la IA com una eina amb la qual es poden generar creacions que siguin noves i úniques; tot i així, s'haurà de tenir cura que aquesta creació no es polaritzi, ja que les eines basades amb la IA tendeixen a fer-ho. En els propers anys caldrà recollir molta informació respecte a la manera com els creadors utilitzen la IA per fer evolucionar les concepcions actuals. La manca de coneixement, sovint, ens porta a discutir la validesa dels processos creatius amb l'ús d'eines de la IA o a considerar, fins i tot, si això és creació i creativitat. L'eina el que fa és seguir les instruccions humanes.

Caldrà considerar que el que realment es produirà és un procés de co-creació entre l'humà i la màquina. Si tenim la capacitat de generar aquests processos cocreatius podrem, per exemple, aconseguir un efecte transformador en la generació de continguts culturals. Una bona col·laboració entre la ment dels humans i els algorismes de les màquines permetran potenciar la creativitat i redefinir la manera d'entendre, compartir i preservar tota la nostra herència cultural.

La cocreació amb IA és una porta oberta a un món de possibilitats. En integrar la IA de manera ètica i reflexiva al procés creatiu, els museus i les institucions culturals poden liderar

l'avantguarda de la innovació i oferir experiències digitals culturalment enriquidores per a audiències globals.

La qüestió és com i qui regularà la utilització de la informació i del contingut o assegurarà l'equitat en l'accés. Per això es necessitaran polítiques públiques que desenvolupin marcs per protegir autors, artistes i també usuaris, i controlar, al mateix temps, els guanys de les grans corporacions que vegin en l'aplicació de la IA només un negoci.

No ens hem d'adaptar a la IA de forma arbitrària sense tenir en compte els diferents contextes. L'hauréu d'utilitzar de manera crítica, tot i la seva complexitat. La IA en ajudarà a crear experiències participatives i riques amb una mirada holística i respectuosa amb els sabers i les experiències humanes, al mateix temps que podrà esdevenir potenciadora del desenvolupament sostenible i promoure els drets fonamentals de les persones. Caldrà, però, un bon equilibri entre la subjectivitat i la mirada col·lectiva i així superar biaïxos. Obviar la importància del posicionament ètic en la inclusió de la IA serà un repte, però també la clau.

MERCÈ GISBERT CERVERA
CATEDRÀTICA DE TECNOLOGIA EDUCATIVA
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Dones de la filatura de la Colònia Güell

Tinc una fotografia panoràmica de la Colònia Güell signada per Merletti 1917. Especulo pensant si Alessandro Merletti i Quaglia podria ser l'autor d'una col·lecció de fotografies sense signar de grups de treballadors i treballadores d'aquesta colònia industrial. Els fotògrafs que han vist aquestes fotografies m'han acreditat la seva excel·lent qualitat.

La foto de les dones de la filatura de Can Güell la podríem situar entre 1910 i 1918. Aquell dia devien haver estat avisades de l'esdeveniment i es van mudar, no amb el vestit d'anar al ball o d'anar a missa sinó amb la roba d'anar endreçada. Es veuen ben pentinades i serioses, potser perquè el somriure tensa la cara i provoca un moviment indesitjat pel fotògraf, i la serietat assegura la immobilitat absoluta i l'èxit de la fotografia.

La tercera de dalt començant per la dreta és la Maria Pascual, filla de Teresa Nicolau Balasch, de Can Balasch de Baix, la masia restaurant que hi ha a l'entrada de Catalunya en Miniatura de Torrelles de Llobregat. Teresa, vídua Pascual, i les se-

ves set filles, van refer-se del desgavell causat per la mort del pare en trobar feina i casa a la Colònia Güell. Teresa va ser la meva besàvia i Maria una tia. Eren conegudes grupalment com les Pascuales.

La quarta per l'esquerra de la tercera fila és l'Elvira Margó. El 1891 havia vingut de Sants amb el seu pare, manyà al Vapor Vell, la mare i un germà contramestre. En els orígens de la Colònia Güell els de Sants eren una mena d'aristocràcia obrera, perquè l'amo se'ls havia endut a la fàbrica nova en deslocalitzar el Vapor Vell i tenien el prestigi de l'antiguitat en l'ofici. Les Pascuales de Torrelles havien passat del camp a la fàbrica sense transició, sense ofici i amb molt poc benefici.

Sempre m'ha admirat la tendresa amb què les dues dones de la dreta de la segona fila s'agafen de la mà, ben quietes perquè el fotògraf ho demana.

De nenes petites n'hi havia moltes. La meva àvia treballava a la fàbrica des dels set anys. La que surt a la foto no sabem qui és. En una trobada de velles treballadores de la colònia vam tractar

d'identificar cares però només en vam identificar quatre o cinc.

L'home del mig és Ramon Balmes, majordom de la filatura i pare del Ramonet. Era un exseminarista de Sant Quirze de Besora que hauria rodat per altres fàbriques tèxtils abans d'arribar a la Colònia Güell. Ramonet, el seu fill, als anys trenta va patentar un nou sistema d'estiratges de contínua de filar que es va estendre arreu al llarg dels anys quaranta i cinquanta. SKF va posar fi a l'invent a principis dels seixanta. L'invent nacional va quedar eliminat per una multinacional. Llei de vida. El Vell Balmes estava casat amb l'Àngela Solanas, que és a la tercera fila, la que fa cinc començant per la dreta.

El del setrill és el Parellada. Em van dir que havia perdut un pulmó a França, degut al gas mostassa de la Gran Guerra. Pel pulmó bo hi feia circular el fum del caliquenyo que sempre portava penjat als llavis.

JOSEP PADRÓ MARGÓ

Institut d'Estudis Gironins

L'Institut d'Estudis Gironins (IEG) va ser fundat l'any 1946 amb el nom de *Instituto de Estudios Gerundenses* per un grup de persones interessades en la història, el patrimoni i la cultura de les comarques gironines. En aquella època només hi existia un altre centre d'estudis, el Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, creat el 1933. No és d'estranyar, doncs, que entre els membres fundadors de l'IEG hi trobem tant gironins ubicats a la ciutat —la majoria— com d'altres que vivien en poblacions de les comarques, i d'altres a Barcelona.

Aquells anys es crearen arreu molts instituts locals i comarcals, que el *Consejo Superior de Investigaciones Científicas*, també acabat de crear, procurava agrupar en el *Patronato José Mª Quadrado*. Les subvencions per publicar procedien d'aquest patronat, de la Diputació i de l'Ajuntament de Girona. Més tard l'institut va impulsar la creació del Patronat Francesc Eiximenis de la Diputació de Girona, que fins a la seva desaparició acollia i subvencionava els centres d'estudis de les comarques gironines que en formaven part, tasca actualment assumida per l'Institut Ramon Muntaner i la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana.

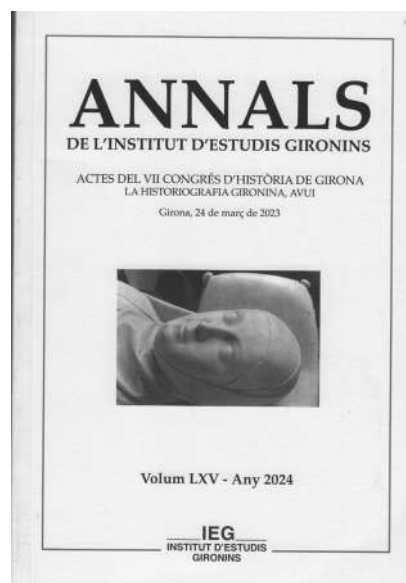
El primer president va ser Tomàs Carreras Artau, etnògraf i filòsof, aleshores regidor de l'Ajuntament de Barcelona, que en fou president fins que va morir (1954). El segon fou Lluís Pericot i García, prehistoriador, catedràtic de la Universitat de Barcelona, també fins a la seva mort (1978). El tercer fou Pere de Palol Salellas, catedràtic de la Universitat de Barcelona, fins al 2000. Després d'uns temps de gestió col·legiada

es va haver d'escollir un nou president, càrrec que recaigué en qui ara escriu aquestes ratlles.

Un dels fundadors, i com a primer secretari i ànima de l'institut, va ser Lluís Batlle i Prats, arxiver municipal de Girona. En una època difícil, amb pocs recursos, va tirar endavant fins al 1978 els primers 24 números dels *Annals* i les 7 primeres monografies, publicacions on aparegué també bona part de la seva producció científica. El 1977 va ser escollit com a secretari Pere Freixas i Camps, que ho continua essent en l'actualitat.

La publicació pròpia de l'institut és els *Annals*. Va néixer amb el nom de *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, cosa obligada a l'època, com una miscel·lània d'aportacions de temàtiques diferents. La seva periodicitat era anual, però no sempre es va poder mantenir, i els números 11, 15 i del 17 al 23 corresponen cadascun a dos anys. El número 22 (1974-1975) fou dedicat en homenatge al fundador i col·laborador Santiago Sobrequés. Del número 1 al 25 s'hi publicaren fins a 393 articles.

A partir del número 25, que, en dos volums, fou un homenatge a Lluís Batlle i Prats, la revista passà a anomenar-se *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, i canvià el seu aspecte extern, però no les seves mides ni la seva numeració. En aquesta segona etapa s'hi han publicat fins ara 962 articles en els números que van del 26 (1982-1983) al 65 (2024). Alguns números corresponen a dos anys (26, 28, 30-32). En canvi els anys 1996-1997 es van publicar tres volums, 36-38, tots dedicats al president de l'institut i reconegut especialista internacional en art i arqueologia paleocristians, Pere de

Portada dels Annals número 65 de 2024.

Palol i Salellas, amb el títol *Hispania i Roma. D'August a Carlemany*. A partir del número 39, de 1998, i fins avui ja cada volum correspon a un any. A més dels homenatges ja esmentats a Santiago Sobrequés i a Lluís Batlle, altres números han estat dedicats a altres persones. El número 29, de 1982-1983, a Carles Rahola; el 31, de 1990-1991, amb el títol *La tradició clàssica i la didàctica del llatí a Catalunya*, fou un homenatge a la professora Dolors Condom; el número 34, de 1994, amb el títol *Cultura i societat a les terres de Girona* ho fou a Jaume Marquès Casanovas, arxiver de la catedral de Girona, director de l'arxiu i del museu diocesans, i actiu col·laborador de l'Institut des del seu origen, i el número 52, de 2011, va ser dedicat a qui fou arxiver de la catedral, Gabriel Roura Güibas.

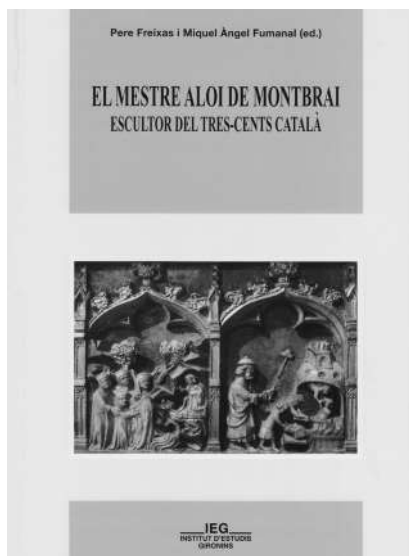
Alguns *Annals* han estat dedicats enterament a publicar les actes dels

Seu de l'Institut d'Estudis Gironins (Carrer Muralla, 2, 1700/ Girona).

Aspecte d'una conferència organitzada per l'IEG a la sala Enric Mirambell de la biblioteca pública Carles Rahola de Girona.

Portada de l'última monografia del IEG, número 25 (2024).

congressos d'història de Girona que l'institut convoca periòdicament des de l'any 2000: I, «Girona, dos mil anys d'història» (*Annals* 42, 2001); II, «La catedral de Girona» (45, 2004); III, «Guerra i poder en terres de frontera (1792-1823)» (51, 2010); IV, «La Girona del Barroc» (53, 2012); V, «Monestirs i convents de Girona» (57, 2016); VI, «*Hospitalitas et caritas*. Hospitals, cases de beneficència i caritat a Girona al llarg de la història» (61, 2020); VII, «La historiografia gironina, avui» (65, 2024). Els *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins* es poden consultar immediatament després de la seva publicació al repositori de revistes catalanes RACO.

L'institut també ha publicat 25 monografies de temes molt diversos. L'última

és el resultat d'un congrés organitzat l'any 2019 per l'Institut d'Estudis Gironins i l'Institut Català de Recerca del Patrimoni Cultural sobre la figura i l'obra d'un escultor normand establert a Catalunya (Pere Freixas i Miquel Àngel Fumanal, ed. *El mestre Aloi de Montbrai, escultor del tres-cents català*, 2024). Les dues anteriors publiquen els resultats de la primera i segona beques d'estudis històrics Lluís Batlle i Prats que han instaurat l'Institut i l'Ajuntament de Girona: Albert Reixach Sala, *Els usos de l'aigua a la Girona preindustrial: segle XIV-inicis del segle XVIII* (monografia 23, 2018), i Josep Maria Gironella i Granés, *Pere Sacoma (c.1325-1394) i els picapedrers gironins del segle XIV* (monografia 24, 2023). L'Institut ha engegat també una col·lecció de monografies de divulgació sobre la ciutat de Girona, la Col·lecció Patrimoni Cultural, de la qual s'han publicat 8 números.

L'Institut d'Estudis Gironins ha tardat molt a tenir una seu estable. Les primeres reunions de la junta es feien a la Diputació de Girona i les publicacions es conservaven a casa del secretari. Durant un temps tingué una seu provisional a la Fontana d'Or, al carrer Ciutadans, que havia estat restaurada els anys setanta per instal·lar-hi el Museu Arqueològic i de Belles Arts de Girona. Després l'IEG va estar molts anys acollit al Museu d'Història de la Ciutat, del qual era director Pere Freixas, també secretari de l'Institut. Finalment l'Ajuntament de Girona, essent alcalde Joaquim Nadal, li cedí

com a seu per trenta anys una masia situada al costat de l'enderrocada torre Gironella, a la part més alta de la ciutat. Allí conservem la nostra biblioteca de temes locals, que s'ha anat fent gràcies a l'intercanvi de les nostres publicacions amb les d'altres centres. Així, l'adreça de la nostra seu és al carrer Muralla, 2, 17004, Girona (apartat de correus 501).

L'Institut té entre els seus objectius el de vetllar pel patrimoni gironí, i en aquest sentit ha posat en marxa moltes iniciatives ciutadanes en les quals ha participat i participa. En l'última dècada ha multiplicat la seva presència pública amb l'organització de cicles de conferències anuals que tenen lloc a la sala que porta el nom del cronista de la ciutat i soci de la nostra entitat, Enric Mirambell, situada a la biblioteca Carles Rahola, sempre amb una gran afluència de públic fidel. També organitza cicles anuals d'itineraris guiats, en dissabtes al matí, per la ciutat de Girona o per la rodalia. Totes aquestes iniciatives han ajudat molt a mantenir el nombre de socis. Les nostres publicacions i activitats es poden veure a la web <https://:ieg.cat>, i el nostre correu electrònic és info@ieg.cat.

NARCÍS SOLER MASFERRER
PRESIDENT DE L'INSTITUT D'ESTUDIS GIRONINS

Socis i simpatitzants de l'IEG en una visita al museu Terracota de la Bisbal d'Empordà

Portada d'un llibre de la col·lecció Patrimoni Cultural

Jornada Joan Domènech. Trajectòries individuals i associades

L'Institut Ramon Muntaner, la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i el Centre d'Estudis Selvatans inauguren una nova activitat: la Jornada Joan Domènech. Trajectòries individuals i associades.

La primera edició de la jornada s'emmarca en la commemoració de l'Any Joan Domènech i Moner i tindrà lloc el 29 de març de 2025 a la Sala Polivalent de la Biblioteca Municipal de Lloret de Mar. Compta amb el suport del Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar, l'Ajuntament de Lloret de Mar i la Diputació de Girona.

L'objectiu és incidir en dos aspectes que van formar part de la trajectòria i de l'obra de Joan Domènech Moner (Lloret de Mar, 1943-2023):

- el món associatiu en general (història, institucions, moments àlgids, impacte social...),
- les biografies de personatges del camp cultural (investigació local, música, art, associacionisme, cultura popular, ensenyament...).

Les jornades neixen amb vocació de continuïtat biennal i, després de la primera edició a Lloret de Mar, es celebraran en poblacions diverses de la regió de Girona. Els aspectes temàtics a treballar

es poden abordar en qualsevol població o espai territorial de la cultura catalana i en qualsevol dels períodes cronològics.

Àmbits d'aquesta edició (2025):

- els centres d'estudis locals i comarcals i la sociabilitat investigadora en general (temes, revistes, persones, grups, iniciatives...), i
- la cultura popular (entitats, esdeveniments o personatges rellevants a documentar i preservar).

Comunicacions:

En aquesta edició se seleccionaran algunes de les propostes de comunicacions rebudes ja que el temps és limitat. Les aportacions seran publicades el 2025.

Sugeriments de possibles temes a tractar des d'una perspectiva analítica no simplement commemorativa:

- recuperar, fixar la memòria o iniciar l'estudi sobre persones, grups de persones o entitats que han jugat un paper i que mereixen ser rescatats, documentats, analitzats, entrevistats...,
- recuperar i descriure fons documentals personals o associatius,
- editar o estudiar memòries personals, correspondències o treballs d'investigació inèdits,
- resseguir l'actuació pública de persones o entitats mitjançant la premsa...

Terminis:

- Presentació del resum de la proposta de comunicació (màxim 1.000 caràcters, espais inclosos): 31 de gener de 2025.
- Lliurament dels textos definitius de les comunicacions (30.000 caràcters, notes i espais inclosos): 30 de juny de 2025.

Programa de la jornada: es pot descarregar a las pàgines web www.ccepc.cat i www.irmu.org

Secretaria de la jornada: Institut Ramon Muntaner Tlf. 977401757 carlosmoruno@irmu.org

NOUS CENTRES D'ESTUDIS ADHERITS A LA CCEP

Amb aquestes incorporacions, 147 centres d'estudis formen part de la CCEPC.

Associació Fons documental del Carmel

C/ José Millán González, 17.
08024 Barcelona (Barcelonès) alwboslag@gmail.com Tlf. 628204757

Entitat fundada el 2021. 6 socis.
Àmbit d'actuació: Barri del Carmel i Barcelona.

Activitats: recerca, arxiu i difusió de documentació de tot tipus sobre el barri del Carmel. Activitats per al coneixement històric del barri. Col·laboració amb altres entitats del barri.

l'Institut d'Estudis Comarcals del Camp de Túrria.

C/ Sant Antoni, 14. 46185 La Pobla de Vallbona (Camp de Túrria). idecocampdeturia@gmail.com
www.idecocampdeturia.com Tlf. 624469701.

Entitat fundada l'any 1991. 90 socis. Edita la revista Mirades. L'institut es dedica a la recerca i difusió de la història i el patrimoni cultural dels disset pobles del Camp de Túrria amb l'objectiu de desenvolupar la identitat de comarca i de país.

Col·lectiu per a la investigació de la Prehistòria i l'Arqueologia de Garraf-Ordal CIPAG

Passeig de l'Església, 1. 08859 Begues (Baix Llobregat). cipagbegues@gmail.com www.covacansadurni.cat Tlf. 606805537

Entitat fundada l'any 2007. 25 socis.

Activitats: Excavació científica de jaciments prehistòrics i arqueològics de Begues, Gavà, Olivella, Olesa de Bonesvalls, Subirats... i difusió al Parc Prehistòric Cova Can Sadurní. Tallers escolars i familiars, conferències.

Balanç del XIV congrés. Pensar hidrològicament.

Els dies 8, 9 i 10 de novembre es va celebrar a Tortosa el XIV Congrés de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana (CCEPC) dedicat a «Els rius: territori, societat i cultura». Cinc ponències, dos debats, quaranta-una comunicacions de diverses procedències geogràfiques, prop d'un centenar de persones inscrites i vora vuitanta persones assistents donen testimoni de l'interès i de l'èxit d'aquestes jornades científiques i de reflexió on la recent riuada patida a diverses comarques del País Valencià estigué ben present.

El congrés es va obrir, com no podia ser d'altra manera, amb un respecte i sentit silenci en record de les víctimes de la recent riuada –i, també, en homenatge als milers de voluntaris i voluntàries que han estat acudint massivament a ajudar les persones damnificades.

El Congrés de Tortosa estava dividit en tres àmbits («Els rius com a camí/eix», «Els rius com a recurs» i «Els rius com a tret d'identitat i símbol»), cadascun dels quals estava encapçalat amb una o dues ponències i tancat amb la relatoria de les quaran-

ta-una comunicacions presentades. L'àmbit 1 va aplegar dotze comunicacions, a l'àmbit 2 es van presentar setze treballs i tretze a l'àmbit 3.

La sala d'actes dels Serveis Territorials de Cultura de les Terres de l'Ebre de la Generalitat de Catalunya durant la celebració del XIV congrés de la CCEPC

Pensar hidrològicament

El gran nombre de comunicacions, el nivell profund i extens dels coneixements relacionats amb els rius que es va poder constatar tant amb les ponències com amb els debats, la bona assistència al Congrés i els debats generats en cadascun dels àmbits ens permeten corroborar el gran interès suscitat per la temàtica congressual escollida enguany: els rius.

Sens dubte, aquest interès pels rius és proporcional a la consciència de la importància que tenen aquests «acci-

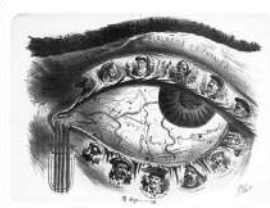
dents» geogràfics en la nostra cultura i en el nostre dia a dia, anant molt més enllà de la condició com a part essencial del cicle de l'aigua. I també n'és proporcional a la creixent consciència mediambiental del paper fonamental d'aquests sistemes ecològics i socials per a garantir el nostre futur.

De fet, al llarg de les jornades, va quedar palesa la transcendència –recalcada, tristament, per la riuada valenciana– d'un bon coneixement dels nostres rius: per a recuperar-ne plenament la riquesa mediambiental, per a valorar-los en la seua diversitat, per a comprendre'n el comportament i per a fer-los compatibles amb un poblament humà més responsable, racional i, per descomptat, segur. Als Països Catalans ens cal, doncs, una visió global dels sistemes hídrics, on càpiguen tots els matisos i tots els factors i que vaja més enllà del que tradicionalment ha sigut la gestió de l'aigua, ens cal –tot aprofitant un concepte de Pierre Vilar que va eixir en diverses ocasions al llarg de les jornades– començar a «pensar hidrològicament». I, en això, els centres d'estudis locals i comarcals tenen un paper central a jugar.

Editades les actes de la IV Jornada sobre historiografia local “El Sexenni Democràtic i els límits de l'Estat liberal (1860-1880)”

La publicació recull les ponències presentades a la jornada celebrada a l'Institut d'Estudis Ilerdencs l'onze de novembre de 2023 i respon a la necessitat d'elaborar i oferir un balanç historiogràfic actualitzat sobre la producció d'àmbit local sobre temàtiques o períodes històrics concrets.

El Sexenni Democràtic (1868-1874), cent cinquanta anys després dels fets, resta com un dels períodes més interessants i més complexos de la nostra política contemporània.

David Cao Costoya (coord.)

**El Sexenni Democràtic
i els límits
de l'Estat liberal
(1860-1880)**

editorial aïres

Portada de les actes de la IV Jornada sobre historiografia local dedicada al Sexenni Democràtic.

A partir de les ponències de diversos especialistes i amb la perspectiva més àmplia del període 1860-1880 el volum aborda algunes de les qüestions fonamentals que es van plantejar en el Sexenni, alhora que examina quines han estat i quines podrien ser les contribucions dels estudis locals a la comprensió d'aspectes com ara la Revolució de 1869, la Primera República, la Tercera Guerra Carlina, la mobilització i la representació polítiques, els poders locals, el canvi i la conflictivitat social o el context cultural, entre d'altres.

La delegació de l'Institut d'Estudis Catalans a Castelló de la Plana

El 7 de juny de 2001 obria les portes a Castelló de la Plana la primera seu de l'IEC al País Valencià amb l'objectiu de visibilitzar l'Institut arreu dels Països Catalans. Manuel Castellet, president de l'IEC en aquell moment, junt amb Vicent Pitarch delegat de la seu des d'aleshores, foren els encarregats de l'acte d'inauguració de la seu a la capital de la Plana.

En aquest mateix acte, l'IEC anuncià la creació de la Fundació Carles Salvador, el patronat de la qual estaria integrat per l'Ajuntament de Benassal, l'IEC i la família de l'escriptor, per garantir la conservació i l'ús del seu llegat. Des del seu naixement, doncs, la vinculació de la Fundació amb la delegació ha estat ferma i determinant.

En l'àmbit institucional, la Delegació de Castelló de la Plana ha comptat amb l'aval de l'Ajuntament. De fet, la seua ubicació sempre ha estat en instal·lacions municipals, al principi a la Casa de Cultura i des de 2017 al Menador Espai Cultural.

Bàsicament, la nostra actuació a la ciutat i les nostres comarques gira al voltant de l'activitat cultural, mitjançant la promoció de cicles de conferències, taules redones i presentacions de llibres. Una de les tasques més importants de la seu a Castelló de la Plana és la col·laboració amb plataformes cíviques de la ciutat i entitats culturals diverses, de dins i fora de la vila, com ara Maestrat Viu, Centre Excursionista de Castelló, Càtedra Enric Soler i Godes, Col·lectius per la Llengua i la Cultura de Castelló, Ateneu de Natura i l'Associació Cultural Socarrats. Aquesta última va distingir l'IEC amb el premi Socarrat Major, el 2008.

Les activitats més representatives de la delegació són les vinculades amb Escola Valenciana, donant suport econòmic a la Festa per la Llengua en convocatòries que te-

Paradeta de la delegació a la commemoració de les Normes de Castelló. Any 2021.

nen lloc a les nostres comarques i al Feslloc, festival de música en valencià que es celebra a Benlloc. També destaquem la nostra relació amb la Universitat Jaume I, que enguany presentarà l'actualització del web Repertori bibliogràfic Normes de Castelló, un projecte original del nostre delegat.

Però si hi ha una entitat amb qui la delegació manté un vincle especial és amb la plataforma cívica Castelló per la Llengua –vinculada, des de la seua constitució, a la seu–, l'entitat que commemora tots els anys l'aniversari de les Normes del 32, en què la delegació és l'encarregada tant de les tasques organitzatives com administratives.

Així mateix, juntament amb Castelló per la Llengua convoquem, cada primavera, els vermuts literaris, una iniciativa que ens convida a acostar-nos a la lectura en valencià des d'una vessant lúdica, a partir de

converses disteses i de proximitat amb els autors mentre fem l'aperitiu a la fresca.

També cal destacar les activitats pròpies que ha organitzat la seu castellonenca. En són una bona mostra la commemoració de l'any Vallverdú, l'any Joan Fuster, la commemoració de la visita d'Einstein a Catalunya, la commemoració del centenari del naixement de Miquel Peris i Segarra, l'any Pompeu Fabra o la col·laboració a nivell administratiu amb el simposi internacional "Joan Coromines i el País Valencià".

En definitiva, considerem que l'activitat que duu a terme la seu de l'IEC a Castelló de la Plana és força diversa i que totes les activitats que organitzem i en les quals col·laborem afavoreixen la visibilitat de l'Institut d'Estudis Catalans al llarg de les comarques castellonenques.

DELEGACIÓ DE L'IEC A CASTELLÓ DE LA PLANA

La incorporació dels joves, el gran repte

Un tema recurrent en acabar unes jornades o tancar una trobada és l'envel·liment de les entitats i la dificultat per incorporar gent jove que, més enllà d'una vinculació puntual, s'hi incorpori plenament.

Hi ha diferents motius que ens poden ajudar a entendre aquest fet: la precarietat actual de la gent jove, que sovint arriba als quaranta anys sense una estabilitat ni laboral ni personal; les noves formes d'associació i comunicació que practiquen, que es troben als antípodes de les rígides estructures que sovint presenten les entitats, o el fet de sentir-se desubicats respecte als projectes que es plantegen i les maneres d'executar-los. Segurament hi ha més variables que incideixen en la dificultat que la gent més jove decideixi entrar a formar part d'un centre d'estudis de manera activa, però continua essent necessari tenir-los a prop i escoltar els seus interessos i necessitats per tal d'obrir les entitats i generar propostes que els siguin engrescadores, que els motivin a incorporar-se plenament a una entitat. Darrerament hem vist molts exemples d'entitats que han incorporat gent jove a les juntes i que han iniciat nous projectes amb l'objectiu d'apropar la seva activitat a nous públics.

Des de l'Institut Ramon Muntaner hem generat els darrers anys diferents iniciatives orientades a conèixer les necessitats de la gent jove i a animar-los a unir-se al moviment de l'associacionisme cultural.

Una primera iniciativa va ser la creació del Premi de Recerca Jove «Ramon Muntaner» en el marc dels Premis de Recerca Jove anuals que convoca l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) i que arriba als instituts de totes les comarques de Catalunya. El que es pretén amb aquest premi és donar visibilitat a mode d'exemple a una eina que sovint ofereixen un gran nombre d'entitats: els premis i beques de recerca local i comarcal.

Acte de lliurament dels Premis de Recerca Jove de 2023.

Per altra banda, són molts els estudiants que els darrers anys han fet els seus treballs de final de grau, de màster o les pràctiques de diferents especialitats acadèmiques en centres d'estudis, gràcies als convenis que la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i l'Institut Ramon Muntaner tenen signats amb diferents universitats. Molts estudiants s'han unit a centres d'estudis gràcies a aquest primer contacte de recerca o de participació en un projecte.

El I Congrés de Joves Investigadors en Estudis Locals també ha marcat un punt d'inflexió en el contacte amb aquestes noves generacions. El fet de participar en iniciatives de caire més general com les Jornades Europees de Patrimoni, la Setmana de la Ciència o la Setmana de la Pedra Seca també pot donar més visibilitat a les propostes que es plantegen des de les entitats i fer-les més atractives en un context que s'adreça a un públic més ampli i divers.

Cartell de la Setmana de la Ciència

I recentment hem presentat dues iniciatives que segueixen el mateix objectiu: el recurs educatiu «La clau ets tu! El joc dels pobles imaginats» i la campanya «Suma-t'hi per multiplicar».

El joc presentat el passat 18 d'octubre a la seu del Museu Terra de l'Espluga de Francolí **La clau ets tu! El joc dels**

pobles imaginats és una proposta educativa adreçada principalment a l'alumnat de 3r i 4t d'ESO i de batxillerat, els quals a partir d'una idea de món cada vegada més urbanitzat han de dissenyar propostes viables per a pobles en risc de despoblament, bé tinguin menys de trenta habitants o estiguin completament abandonats. Amb tot, es pretén treballar des del patrimoni i la sostenibilitat, mitjançant continguts relacionats amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), i que les persones reflexionin i incorporin aprenentatges que els permetin plantejar propostes innovadores i sostenibles per a un nucli concret, i que serveixin per revertir la situació de despoblament.

Per tal d'aconseguir propostes originals i viables, es pren com a punt de partida l'anàlisi d'un nucli real provinent del projecte **Pobles abandonats. Una herència universal per al coneixement i desenvolupament del territori**. A partir d'aquí es desenvolupen un seguit d'accions encaminades a obtenir propostes de repoblament exitoses.

Així doncs, es tracta d'un joc sumament reflexiu i didàctic que pretén que els participants es plantegin noves formes de viure tenint com a marc referencial el patrimoni i els Objec-

tén reflexionar sobre el desequilibri que hi ha entre les zones rurals i urbanes i les conseqüències a curt i llarg termini. També sobre tots els paràmetres a tenir en compte perquè un nucli sigui viable (pot ser el nucli en què viuen) i generar estratègies per veure de quina manera es pot ajudar a revertir els processos d'abandonament, sobre la base d'un dels nuclis que apareixen a la pàgina web del projecte «Pobles abandonats» www.poblesabandonats.cat. Com a resultat, s'obindrà un diagrama que valori aquests components i que servirà de referent per conèixer les fortaleces i mancances del poble escollit.

A la fase següent es proposen un seguit de preguntes vinculades als ODS. Per cada pregunta encertada se'ls proporcionarà una clau inspiradora; és un projecte real que treballa per al repoblament i la sostenibilitat. Aquestes claus ajudaran a generar propostes viables per al nucli escollit.

Finalment, es pretén dissenyar una proposta atractiva en forma de cartell, sobre la base dels coneixements adquirits al llarg de les fases anteriors, que els permeti reflexionar i exposar sobre quines necessitats caldria garantir, quins serveis bàsics necessita un nucli per ser habitable o quines estratègies enfocades al patrimoni i a la cultura poden ajudar a revertir tendències negatives.

Finalment s'anima els participants a presentar propostes per al lloc on viuen ells mitjançant un vídeo d'entre un i dos minuts de durada a l'aplicació Wakelet. Es tracta de pensar com és el poble o ciutat on viuen i pensar com els agradaria que fos. Un cop penjat participaran en un concurs en el qual es valoraran les propostes més originals, viables i innovadores.

Aquest joc és el resultat del projecte «Cultura i patrimoni: motors per al reequilibri territorial», en el marc del «Pla d'ajudes per a ampliar i diversificar l'oferta cultural en àrees no urbanes», finançat amb el Fons Europeu Next Generation de la Unió Europea. Per dur a terme el projecte educatiu s'ha comptat amb la col·laboració del Museu de la Vida Rural, de Còdol Educació i del grup de recerca ARGET (Applied Research Group in Education and Technology) de la Universitat Rovira i Virgili, els quals s'han implicat en definir la proposta educativa, desen-

volupar els aspectes teòrics de cada part del joc i, finalment, desenvolupar el joc a través de diverses eines de creació i gestió de continguts interactius.

Pel que fa a la campanya «**Suma't-hi per multiplicar**», s'anirà presentant l'experiència de joves de centres i instituts d'estudis i d'ateneus d'arreu dels territoris de parla catalana. Joves que participen activament en la cultura i en la recerca des d'aquestes entitats, que hi aporten, que comparteixen, que reben, que fan comunitat. La campanya interpel·la els joves i els convida a mirar al seu entorn per obrir els ulls a les entitats culturals que tenen al voltant i a apropar-s'hi. Se'ls anima a participar, a fer cultura des d'una entitat cultural i a exercir els seus drets culturals des de l'associacionisme.

Podeu veure tota la informació a:

1. Presentació de la campanya:

<https://www.instagram.com/p/DBqL57ktGMZ/>

2. Presentació Patricia Benítez Sala:

https://www.instagram.com/p/DB9PH54t_wr/

Es pot seguir aquesta campanya a través de les nostres xarxes socials:

- <https://x.com/iramunt>
- <https://www.instagram.com/iramuntaner/>
- <https://www.facebook.com/IR-Muntaner>

Cartell del joc dels pobles imaginats

tius de Desenvolupament Sostenible.

El joc està dividit en tres fases: la primera fase és de diagnòsi, on es pre-

Cartell del joc dels pobles imaginats

Us animem a compartir-la amb els vostres associats. La campanya s'allargarà fins al mes de març de 2025. De nou, el fet de teixir comunitat cultural ens pot ajudar a compartir idees, a conèixer i a participar d'iniciatives que ens poden ajudar a obrir les entitats i fer-les més atractives a noves persones que s'hi vulguin associar, especialment gent jove.

M. CARME JIMÉNEZ FERNÁNDEZ
DIRECTORA DE L'INSTITUT RAMON MUNTANER

Entrevista a Xelo Tomás i López, presidenta de l'Institut d'Estudis Comarcals del Camp de Túria

Consuelo Tomás i López, nascuda a València i domiciliada a Riba-roja de Túria. Llicenciada en Psicologia per la Universitat de València, ha dedicat la seua vida professional a la Psicopedagogia en el marc dels desapareguts Serveis Psicopedagògics Escolars, on ha treballat tant en l'especialitat d'Orientació Educativa com en la coordinació i direcció del Servei Psicopedagògic Escolar de Lliria. Així mateix ha estat Cap del Servei d'Inclusió Educativa de la Direcció General de Política Educativa de la Generalitat Valenciana.

Actualment és la presidenta de l'Institut d'Estudis Comarcals del Camp de Túria i vocal de la junta de la Federació d'Instituts d'Estudis Comarcals del País Valencià.

T'has dedicat professionalment al món de l'educació i més concretament a temes d'educació social. Què creus que pot aportar el fet de participar en una associació cultural al creixement d'una persona? Pot contribuir a una millor connexió amb el seu entorn?

Participar en una associació cultural t'ajuda a millorar sense cap mena de dubte, en tots els aspectes de la teua personalitat. En primer lloc, en el de les habilitats socials, perquè et dona l'oportunitat de reprendre relacions perdudes i establir-ne de noves. En segon lloc, en el de l'acompanyament i la col·laboració, ja que treballes dins d'un context positiu, on totes les persones que hi participen comparteixen objectius i volen aportar i col·laborar.

Ser activista de l'associacionisme cultural comporta un compromís envers el territori que et connecta amb les persones, amb els seus usos i costums, i et fa més conscient de tot allò que compartim. I quan t'adones que amb les persones que t'envolten tens més similituds que diferències entens la importància de treballar en i per a la societat civil. Perquè la ciutadania és el nucli, el motor de tot; ens cal contribuir que esdevinga —arrelada al territori— el més unida, conscient i crítica possible.

Lliurament de Premi d'Investigació Comarcal Ferran Zurriaga

El País Valencià és un territori ric en centres i instituts d'estudis locals i comarcals. A què creus que es deu aquest fet?

Fa 32 anys, quan vam fundar l'Institut d'Estudis Comarcals del Camp de Túria, érem un grup de persones de diferents pobles que compartíem inquietuds culturals. Però progressivament la motivació per descobrir més indrets de la nostra història, de la nostra cultura i del nostre patrimoni ha anat a més i el grup s'ha anat multiplicant, de manera que han anat sorgint centres d'estudis locals en diversos pobles. Considere que és una mostra de la vitalitat de la nostra comarca i de l'increment de l'interès per la nostra història, cultura i patrimoni.

Actualment, a la comarca del Camp de Túria els centres d'estudis locals coordinats per l'Institut d'Estudis Comarcals suposen una font de recerca i coneixement que treballa en xarxa i que afavoreix el desenvolupament de la identitat

comarcal. No obstant això, tenim molta tasca per davant, perquè som una comarca amb molta gent nouvinguda que cal anar integrant perquè conega el territori, aprenga a estimar-lo i a cuidar-lo, i se'n senta part.

Actualment ets la presidenta de l'Institut d'Estudis Comarcals Camp de Túria. Què et va portar a assumir aquest càrrec i què t'aporta de positiu i negatiu?

En soc associada des de la seua creació, però mai havia tingut prou disponibilitat per tenir responsabilitats de coordinació i gestió. En passar a formar part de les classes passives (actives) vaig tenir l'oportunitat d'assumir la presidència i així ho vaig fer, convençuda de poder contribuir amb una nova mirada a la consecució dels nostres objectius.

La tasca de coordinar l'Institut d'Estudis Comarcals del Camp de Túria no me la planteja en termes d'avantatges i inconvenients: per a mi és un desa-

fiament i una oportunitat de fer coses noves i diferents. Contribuir a dinamitzar la comarca, a posar en contacte uns pobles amb altres i a difondre el gran patrimoni cultural que tenim són els objectius que de manera progressiva, amb les activitats que planifiquem, anem abordant dia a dia, conscients que el termini és llarg i la nostra aportació una etapa més de la travessa.

De quina manera creus que es podria treballar des de les entitats per incorporar més joves i més dones?

El moviment associacionista cultural necessita un relleu generacional que incorpore una mirada feminista als objectius, als continguts i a les activitats. Podrem incorporar més joves i dones en la mesura que els interpel·lem més i

millor amb les activitats que realitzem: ampliant l'objecte d'estudi, diversificant el concepte de cultura i patrimoni, activant formats que incloguen les noves tecnologies... També podríem desenvolupar iniciatives que interpel·laren les associacions de dones i de joves per promoure'n la col·laboració. I, finalment, podríem planificar activitats de col·laboració amb el món educatiu, ja que hi trobarem tota la població que en un futur pròxim serà susceptible de prendre'ns el relleu.

En el teu cas i entorn, esteu patint el context polític actual del País Valencià? Quina és la resposta pel que fa a la base social?

Les actuacions del nou equip de govern valencià són tan exageradament antivalencianes que ens sentim humiliats i atacats en la nostra dignitat i identitat. Això està provocant una reacció de la societat civil desconeguda, com per exemple la nova plataforma de famílies en defensa del valencià recentment presentada per plantar cara a la nova llei de «llibertat educativa», que sols dona llibertat a les famílies que volen l'ensenyament en castellà. Les associacions de famílies s'estan mobilitzant per informar de les repercussions que la nova llei comportarà; també estan orientant pares i mares sobre la manera de donar resposta a la consulta programada sobre la llengua vehicular d'aprenentatge als centres educatius on s'eduquen els seus fills i filles.

La gestió de la devastadora DANA de fa uns dies al País Valencià posa negre sobre blanc l'antivalencianisme del govern que patim. Se'ns va avisar tard del perill, cosa que va ocasionar pèrdues personals irreparables que eren evitables. No s'estan fent servir tots els recursos disponibles amb la rapidesa necessària per manca d'organització. Ens donen unes informacions oficials que es contradiuen amb la realitat que vivim als pobles afectats. En definitiva, una gestió molt, molt, molt millorable.

Esperem que les valencianes i els valencians reaccionen i planten cara amb la mateixa contundència que s'han posat les botes i han agafat les pales per a netejar les cases i carrers dels pobles afectats. Esperem que la societat valenciana no es deixi humiliar més i entenga allò que deia Joan Fuster: «tota la política que no fem nosaltres, la faran contra nosaltres».

També formes part de la Federació d'Instituts d'Estudis. Com valoreu el seu paper en l'actualitat?

El paper de la Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià és fonamental perquè de la mateixa manera que necessitem generar xarxa des de les comarques cap als pobles, cal generar-la també entre les comarques per articular el País i promoure la connexió de dalt a baix. Un paper fonamental de la Federació és posar en valor el treball dels centres d'estudis, promoure'n la col·laboració i facilitar línies d'actuació reactives que en connecten la majoria.

Acte d'inauguració de l'exposició "Patrimoni contra les cordes al Camp de Túria" a Lliria

Xelo Tomàs participant en el Recercat del País Valencià a Gandia el 8 de juny de 2024

És necessari explicar i difondre la tasca que es fa a la gran xarxa de centres d'estudis del País Valencià. És una tasca desinteressada que roman i romandrà en el temps perquè es fa des de l'estima al territori; una tasca que hauria de ser recolzada per tot tipus d'administracions siguen del color que siguen perquè és insubstituïble, ja que marca el full de ruta amb objectivitat i posa al centre de tot allò més important: el bé comú.

Com valorem la interacció amb les altres entitats tant del País Valencià com de la resta de territoris de parla catalana?

Jo la valore positivament perquè la considere una necessitat. Compartim llengua i cultura i per tant els mateixos atacs i agressions: si agredeixen un territori, els agredeixen tots (eixe hauria de ser el nostre lema). Les nostres diferències són de matís; per això ens caldria fer un front comú amb una estratègia que done resposta coordinada i que active els recursos de tots els territoris. És molt important abordar iniciatives que ens ajuden a identificar i neutralitzar determinades estratègies d'enfrontament que ens divideixen i ens aparten de l'objectiu comú. Sols així esdevindrem forts i amb possibilitats d'ésser respectats, reconeguts i valorats.

Recordant Vicent Andrés Estelles, «no podran res davant un poble unit, alegre i combatiu».

Com podem apropar l'associacionisme i la recerca local a l'àmbit educatiu?

Apropar l'associacionisme i la recerca local a l'àmbit educatiu en cada cas és el camí per assegurar-los la

Assistents al Recercat del País Valencià celebrat a Gandia.

continuitat. El necessari relleu generacional tan reclamat en aquests àmbits té en aquest apropament la millor garantia d'èxit. Per això totes les iniciatives de col·laboració entre els centres d'estudis i els centres educatius han de ser benvingudes.

Considere fonamental que els centres d'estudis locals, comarcals i de país planifiquen de manera sistemàtica activitats que interpel·len els centres de primària i secundària, les escoles d'adults i les universitats. Implicar la infància i la joventut en la recerca del coneixement del seu poble i de la seua comarca és una llavor a sembrar si volem promoure l'estima pel nostre territori i generar el sentiment de pertinença al nostre poble.

Iniciatives com el Premi d'Investigació Jove de la Federació de Centres d'Estudis del País Valencià o els diversos premis d'investigació i recerca que convoquen cada any els centres d'estu-

dis comarcals del País Valencià són un exemple d'aquesta planificació.

A l'Institut d'Estudis Comarcals del Camp de Túria convoquem bianualment el premi d'investigació comarcal Ferran Zurriaga dirigit als estudis de postgrau fets sobre la comarca escrits en valencià. I actualment estem desenvolupant dues noves iniciatives de col·laboració amb els instituts d'educació secundària de la comarca: una sobre el patrimoni comarcal que ofereix als instituts una unitat didàctica acompanyada d'una exposició, «Patrimoni contra les cordes», en què poble a poble es documenta el patrimoni que tenim i el seu estat de conservació. I una altra relacionada amb els programes Erasmus on l'IDECO Camp de Túria dona a conèixer la nostra història i cultura als estudiants d'altres països que ens visiten.

M. CARME JIMÉNEZ
INSTITUT RAMON MUNTANER

L'associacionisme cultural, els centres d'estudis i els ateneus dels territoris de parla catalana lamenten la pèrdua de vides i les afectacions produïdes per la DANA en molts municipis del País Valencià i proposen una iniciativa per ajudar a la recuperació del món cultural en les zones afectades, vehiculada a través de la Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià.

Ajudem l'associacionisme cultural i patrimonial valencià afectat per la riuada del 2024

Podeu fer arribar les vostres donacions a
ES98 3159 0066 91 3048828523

Codi BIZUM 10586 (a partir del 7/11/2024)

Podeu enviar el comprovant de l'ingrés de la vostra donació a:
solidarietatscultural@fedinepv.org

El paper és legitimador?

L'experiència de la revista *Mazarelos*

Mazarelos és la plaça situada enfront de les facultats de Geografia i Història i de Filosofia de la Universitat de Santiago de Compostela. És un lloc que simbolitzava la trobada entre l'acadèmia i el públic general, una idea que està en la base del nostre projecte.

La primera manifestació d'aquesta iniciativa va veure la llum al gener de 2019 amb el llançament de la plataforma digital *mazarelos.gal*, dedicada a la divulgació històrica i cultural en format breu. Durant el primer any, la web va atreure una vintena de col·laboradors, principalment estudiants del grau d'Història, als quals es van anar sumant des d'altres disciplines com a Art, Filosofia i Psicologia. Actualment, la plataforma compta amb més de dos-cents articles i cinquanta entrevistes, accessibles de manera totalment gratuïta per a qualsevol usuari.

El creixement constant de la web va portar l'equip editorial a plantejar-se una pregunta un any després de la seva creació: hi hauria espai per a una publicació física en gallec sobre divulgació cultural? La resposta va ser afirmativa, i al gener de 2020 va néixer *Mazarelos: revista de historia e cultura*, una revista en paper amb periodicitat quadrimestral. El seu primer número va ser finançat a través d'una campanya de micromecenatge que va comptar amb el suport de més de cent cofinançadors. La revista inclou articles més extensos, combinades amb recerques, entrevistes,

reportatges i ressenyes. A més, cada portada és creada per una artista gallega, la qual cosa esdevé un element clau per a la promoció de la publicació.

Quant a l'estructura, cada número sol començar amb el text d'una investigadora de fora de Galícia, la qual cosa aporta noves perspectives des d'altres geografies o escoles de pensament. A continuació, es presenta un article dedicat a una figura individual o col·lectiva rellevant, seguit pel cos principal de la revista, compost per textos de divulgació de més o menys extensió. També inclou una entrevista a dues persones expertes en un tema específic i finalitza amb una secció dedicada a l'experiència d'una associació o col·lectiu compromès amb la defensa del patrimoni o la dinamització sociocultural.

Durant aquests cinc anys de trajectòria, *Mazarelos* ha seguit diversos camins, mantenint sempre una sèrie d'objectius fonamentals:

- **Oferir una plataforma per a joves investigadors.** Detectem un buit entre les revistes acadèmiques i la recerca emergent, especialment la duta a terme per investigadors més joves, que sovint no s'atreuen a enviar propostes o no troben el públic adequat per als seus treballs.
- **Garantir una divulgació rigorosa i accessible** adaptant formats i disseny, però sempre recolzats en la recerca històrica de qualitat, de-

Portades de la revista Mazarelos.

mostrant que és possible divulgar mantenint el rigor acadèmic.

- **Donar espai a perspectives renovadores** i continguts alternatius que no sempre troben cabuda en els canals convencionals. Estem convençuts que la creació d'una xarxa de persones i entitats amb interessos coincidents pot generar sinergies i col·laboracions interessants.

Des del punt de vista quantitatiu, la plataforma en línia ha publicat 215 articles des de 2019, escrits per 36 col·laboradors i 29 col·laboradores, a més de 46 entrevistes i altres continguts. Quant a la revista en paper, hem publicat 84 articles i 16 entrevistes en 14 números des de 2020, amb un total de 53 autors i 31 autores.

Comptem amb un model de subscripció i venda directa en unes 20 llibreries de Galícia, a més de tenir presència en 14 biblioteques públiques. Les xarxes socials han estat el nostre principal altaveu, on hem reunit al voltant de 8.000 seguidors. També tenim un canal de YouTube, les produccions audiovisuals del qual han aconseguit gairebé 20.000 visualitzacions.

El públic de *Mazarelos* pot agrupar-se en quatre categories principals: estudiants d'ensenyaments mitjans i universitaris, persones interessades en la història i cultura de Galícia, col·lectius i associacions culturals, i professorat, investigadors i altres professionals de l'àmbit acadèmic. El nostre compromís és oferir productes útils i atractius tant per a especialistes com per al públic en general. En aquest sentit, *Mazarelos* ha funcionat com un espai de trobada, que ha facilitat la confluència, els contactes

Presentació del número 1 de Mazarelos: Revista de Historia e Cultura. Hi van intervenir: Ana Piñeira Suárez, professora de Història Antiga de la USC; Valentín García Gómez, Secretario Xeral de Política Lingüística; Lourenzo Fernández Prieto, catedràtic d'Història Contemporània de la USC i David Miguel Rodríguez Martínez, editor de Mazarelos. Sala d'Actes de la Facultat de Filosofia de la Universidade de Santiago de Compostela, 17 de gener de 2020.

professionals i una major presència més enllà de les xarxes socials.

Un altre aspecte destacat de la revista han estat els esdeveniments presencials. A més de les presentacions de cada número, organitzem projeccions, debats, col·loquis i altres tipus de trobades. La nostra participació en el context cultural ha facilitat l'acostament a professionals, institucions i altres agents, i ha impulsat la viabilitat d'aquestes activitats. A més, hem procurat equilibrar entre localitzacions urbanes i rurals, i hem tingut un èxit notable en àrees amb baixa densitat de població. Creiem fermament que en aquestes localitats, que no sempre estan integrades en els cercles culturals tradicionals, és on més i millor se'ns escolta.

Quant a l'estructura organitzativa, la revista va viure un moment clau en el seu procés de professionalització. El que va començar com una aventura altruista i completament voluntària, va fer el salt cap a la professionalització dels seus membres. El primer pas va ser la transformació de l'Associació Mazarelos en una cooperativa de treball associat, composta per dos dels tres fundadors com a assalariats. Aquest canvi va permetre un avanç tant quantitatiu com qualitatiu, que va significar abordar la gestió de la revista des d'una perspectiva laboral, necessària per afrontar la càrrega de treball i assegurar-ne la sostenibilitat.

D'altra banda, aquesta reconversió va permetre la creació de projectes paral·lels que, al seu torn, retroalimenten els continguts de la revista. Formar part d'una entitat pròpia va permetre participar en convocatòries de con-

currència competitiva, subvencions i finançaments privats que no s'haurien pogut donar sense aquesta constitució. En volem destacar els següents:

- **Baixa á praza** és un cicle d'entrevistes per portar continguts històrics des de l'acadèmia a la societat de manera divulgativa. Conversem amb expertes sobre diversos aspectes d'història i memòria amb la voluntat de crear un espai de reflexió accessible per a tots els públics. Gènere, identitat o gastronomia són algunes de les temàtiques que apareixen en aquestes converses, totes culminades amb una pregunta comuna: com podem millorar la divulgació cultural?
- **Loitar saben** és una sèrie documental d'història de gènere centrat en dues experiències: el treball domèstic públic i privat de les dones de Fistera, i la creació d'un equip de futbol femení els anys vuitanta a Ortigueira.
- **O Reino no mapa** és un projecte transmedià en el qual realitzem una nova cartografia del regne medieval de Galícia i l'acompanyem de textos i vídeos. Pot consultar-se a la web reino.gal.

En fer balanç d'aquests cinc anys, hem identificat diverses fites clau en el desenvolupament de *Mazarelos*. En primer lloc, creiem que el pas al format imprès ha estat legitimador tant a nivell formal com popular. Comptar amb un producte físic, recolzat per una marca reconeguda i associat a noms i institucions, ha estat fonamental per a la seva progressió en tots els aspectes. D'altra banda, creiem haver complert l'objectiu de crear un espai de trobada entre in-

vestigadors, associacions i altres agrupacions culturals. No obstant això, hem reflexionat sobre el fet que la falta de competència en el sector és, al mateix temps, un avantatge i un desafiament. Encara que ocupem un nínxol específic a Galícia, la qual cosa ens ha brindat oportunitats laborals i de col·laboració amb institucions, l'escassa competència també revela l'absència d'un ecosistema mediàtic consolidat i d'una divulgació professionalitzada a la nostra regió.

Una de les febleses principals a què ens enfrontem és el limitat abast de la revista, la qual cosa restringeix la nostra projecció futura. El públic objectiu de lectors interessats en temes específics i en llengua gallega és reduït, la qual cosa dificulta la nostra expansió més enllà del seu territori. A més, depenem en gran manera d'una xarxa de col·laboradors i contractacions que compten amb recursos econòmics limitats, la qual cosa introdueix irregularitats en els temps de producció i dificulta la nostra estabilitat.

Aquesta evolució ens porta a una pregunta clau: si *Mazarelos* ha aconseguit fer-se un lloc en el panorama cultural gallec, és possible contribuir a la creació d'un ecosistema mediàtic propi? Per a això, és essencial que el creixement no sigui aïllat, sinó que sorgeixin més mitjans i publicacions que ens permetin desenvolupar-nos junts en un mercat limitant i limitat.

DAVID MIGUEL RODRÍGUEZ MARTÍNEZ I
ROQUE SANFIZ ARIAS

Cartell de la revista.

Presentació del número 12 de Mazarelos: Revista de Historia e cultura. Hi van intervenir: David Miguel Rodríguez Martínez, editor de Mazarelos; Serxio María Rodríguez Álvarez, politòleg i historiador; José Rodríguez Cruz, etnògraf. As Chaves do Couto (Meaus), 28 d'octubre de 2023.

El Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar (SAMLM)

Orígens

Segons ens consta, a finals del segle XVI ja hi havia un espai a l'antiga torre de defensa de la vila on es guardaven els llibres i acords que generava l'antiga universitat de Lloret. Aquesta construcció es va ensorrar a causa d'un temporal de mar i una part del fons documental va desaparèixer. Durant els segles següents, com va succeir a la major part de viles del país, la documentació va patir conflictes bèl·lics, trasllats, desídia... i tot plegat va comportar la pèrdua de gran quantitat de lligalls i de pergamins. L'any 1872 es va inaugurar l'actual edifici de l'Ajuntament, on s'habilità un espai d'arxiu per a l'adequada conservació dels documents; però a mesura que van créixer els serveis de l'Ajuntament l'espai d'arxiu es va anar reduint, fins que van traslladar el fons municipal a un altre edifici que no tenia les mínimes condicions de seguretat, neteja i ordre. Afortunadament cal destacar que, al llarg del segle XX, Esteve Fàbregas i Joan Domènech van procurar per la salvaguarda del patrimoni documental lloretenc. A través de la seva recerca i dels seus estudis van conscienciar la ciutadania de la importància que té l'adequada conservació dels arxius públics i privats per reivindicar el passat del nostre municipi. A principis de l'any 1992, a partir de les necessitats organitzatives de l'Ajuntament, es va crear l'actual Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar - SAMLM.

Localització i instal·lacions

El Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar està ubicat en dos immobles diferents. D'una banda, l'edifici central del C. Josep Lluhi, 24, on es conserva la documentació de caràcter històric i bona part de la documentació administrativa de l'Ajuntament. De l'altra, l'edifici administratiu, situat a la Pl. Madona Sicardis, on es custodia la documentació més recent generada per les oficines municipals. Entre els dos edificis es disposa de sis dipòsits que sumen un total de 450m² i de 4.720 metres lineals de prestatgeries. Els dipòsits estan equipats amb aparells de climatització que controlen la temperatura i la humitat i també disposen de sistemes de seguretat contra incendis i robatoris.

Fons documentals

El fons documental més important que es conserva a l'arxiu és el del mateix Ajuntament de Lloret, que conté informació continuada des del segle XIV. Però en els darrers anys hi ha hagut molts ciutadans i moltes entitats del municipi que han dipositat els seus fons al SAMLM per tal d'assegurar-ne l'adequada conservació. És per això que, actualment, l'arxiu disposa de 325 fons documentals diferents, que permeten analitzar la història de Lloret des de perspectives molt diverses.

Vista del dipòsit central, ubicat al C. Josep Lluhi, 24.

Serveis

Al SAMLM es pot consultar la documentació històrica i administrativa, es facilita la reproducció d'expedients, de plànols, de fotografies o de pel·lícules, es dona suport a les recerques ciutadanes, es procura divulgar els estudis realitzats amb documentació de l'arxiu i també es promou la difusió dels arxius a través de visites guiades que poden ser de caràcter genèric o temàtic.

L'arxiu de proximitat

Les persones interessades poden seguir les activitats del SAMLM a través de les diferents plataformes de Facebook, X,

Sessió de treball del Grup d'Amics de l'Arxiu. Any 2023.

Visita guiada a l'arxiu dels alumnes de batxillerat de l'escola Immaculada Concepció. Any 2024.

Youtube i Instagram. A través d'aquestes xarxes socials l'arxiu aconsegueix fer més difusió del patrimoni documental que es conserva a les seves instal·lacions i més divulgació de la seva activitat.

D'altra banda, per tal d'acostar l'arxiu a la ciutadania, s'impulsen tot un seguit de propostes de caràcter participatiu:

- La Tribuna del SAMLM. És un cicle de conferències de caràcter trimestral que pretén donar a conèixer episodis de la nostra història i diferents elements patrimonials del nostre país.
- La commemoració del Dia Mundial del Patrimoni Audiovisual. Es projecta, al Teatre Municipal, un muntatge audiovisual de pel·lícules antigues de Lloret que han estat dipositades a l'arxiu i que han estat convenientment descrites, restaurades i digitalitzades.
- La commemoració del Dia Internacional dels Arxius. S'organitzen diferents activitats que promoguin la difusió dels arxius: presentacions, visites guiades, exposicions...
- El Seminari «Arxius i Turisme». És un esdeveniment de caràcter biennal organitzat conjuntament per l'Ajuntament, la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Girona, amb la col·laboració de la Universitat de Girona i el Consell Internacional d'Arxius, que pretén donar a conèixer els fons documentals públics i privats generats entorn del turisme i incentivar-ne la recuperació, conservació i organització.
- L'edició periòdica de publicacions. A través del Consell Assessor de Publicacions s'editen el butlletí del SAMLM *Sesmond* i les col·leccions d'estudis locals «Es Frares» i «Sa Caravera».
- L'Arxiu en Línia i el Dipòsit virtual. A través de la pàgina web s'ofereix al ciutadà un cercador que permet consultar de forma ràpida les actes municipals, l'hemeroteca i els padrons d'habitants.

La funció social dels arxius

Des de fa uns anys, el SAMLM s'ha proposat impulsar la funció social dels arxius. És per això que promou les sessions del Grup d'Amics de l'Arxiu, una iniciativa de participació ciutadana que, recíprocament, aporta

molts beneficis. D'una banda, permet identificar i descriure amb precisió les imatges dels diferents fons documentals que ingressen a l'arxiu, i, de l'altra, genera uns vincles afectius entre els membres del grup que estimulen la comunicació, la memòria i la capacitat d'anàlisi de les imatges.

Dins d'aquesta funció social també s'han promogut altres iniciatives de participació ciutadana: «Arxivem el moment», «Arxivem la Covid», «L'escriptura del segle XXI», «La mirada ampliada»... Però, darrerament, conscients del compromís que tenen els arxius de conservar una memòria plural de la nostra societat, hem impulsat un programa que pretén la protecció i recuperació dels fons documentals relacionats amb les minories socials i els col·lectius silenciats: «Interseccionalitat i arxius. Un programa i quatre projectes». A partir d'aquesta iniciativa s'està treballant en aquestes quatre propostes:

- «La dona a l'arxiu». La memòria històrica de les dones està poc representada en el món dels arxius i, malauradament, el SAMLM no és una excepció. Davant d'aquesta situació, els arxius hem de ser capaços d'assumir la nostra responsabilitat social i impulsar polítiques decidides que procurin el reconeixement de la dona i que permetin la preservació de la seva memòria.
- «La maleta. Documents i relats de la migració». A través dels records i de la documentació de les persones migrades es pretén construir un relat conjunt del passat, del present i del futur del nostre municipi que posi de relleu que el fenomen migratori forma part de la singularitat humana, i que reconegui la migració com un valor fonamental en la memòria col·lectiva.
- «Els colors dels documents: la recuperació de la memòria LGTBIQ+». Amb aquest projecte es vol donar visibilitat a una part important de la nostra història que, durant molts anys, ha estat silenciada i menyspreada. La recuperació d'aquests fons documentals estimularà l'estudi i la recerca vinculada a les minories afectives, sexuals i de gènere, permetrà construir una història diversa i dignificarà el col·lectiu LGTBIQ+.

**PRESENTACIÓ DEL PROJECTE
ELS COLORS DELS DOCUMENTS**
Sala Polivalent de la Biblioteca de Lloret de Mar
8 de Maig 2024, 19h

- «La diversitat funcional». En una societat que és cada vegada més plural, els arxius també hem de ser capaços de conservar la documentació relacionada amb persones amb diversitat funcional. Només així podrem aconseguir una memòria prou inclusiva que permeti dur a terme estudis sobre les necessitats i les preocupacions d'aquest col·lectiu.

La gestió de documents administratius

D'acord amb el que estableix la legislació, el SAMLM és l'òrgan encarregat d'establir normes reguladores de classificació, ordenació i tractament de la documentació durant la gestió administrativa als diferents departament municipals; d'establir els criteris de les transferències administratives que han d'ingressar als dipòsits de l'arxiu, i de gestionar les propostes d'eliminació documental. A més, a partir de la implantació de l'administració electrònica, també s'encarrega del control de les metadades, de la identificació i codificació de les tipologies documentals, de la implementació de les polítiques d'accés i disposició dels documents i de la gestió de l'arxiu electrònic únic.

Si voleu saber-ne més, consulteu la pàgina web <https://www.lloret.cat/seccions/arxiu-municipal>.

JOAQUIM DABAN I MASSANA
CAP DEL SERVEI D'ARXIU MUNICIPAL DE
LLORET DE MAR

La memòria museïtzada queda per la història

En el marc del procés de remodelació de les cases barates de Bon Pastor a principis de 2010 a proposta de l'Associació de Veïns i Veïnes de Bon Pastor, es va aconseguir que una illa de cases barates construïdes el 1929 fos reservada com a equipament públic, i es va demanar la implementació d'un espai museístic de memòria. La proposta va ser acollida pel districte de Sant Andreu i tramesa al Museu d'Història de Barcelona (MUHBA).

L'any 2013 la Vocalia de Memòria Històrica de l'Associació de Veïns i Veïnes del Bon Pastor, amb el suport i la col·laboració del Centre de Recerca Polis de la Universitat de Barcelona i la participació del veïnat, va iniciar el projecte «Fem la memòria del Bon Pastor», desenvolupant tallers de recerca històrica, rutes històriques i de patrimoni, exposicions i seminaris. En anys posteriors s'ha continuat treballant en la sensibilització veïnal i institucional amb altres actuacions: la creació d'una exposició itinerant, «Bon Pastor, un territori canviant», que es presenta al mercat municipal, a la biblioteca, al casal de la gent gran, al poliesportiu, al centre cívic i als centres educatius del territori, amb conferències als centres escolars i rutes guiades pel barri. El juny de 2021, en la III Jornada de Recerca Històrica dels barris de Barcelona es presentà el projecte de creació de l'Arxiu Històric del Bon Pastor, el qual va cristal·litzar l'abril del 2022 en l'actual Centre d'Estudis-Arxiu Vilabesòs (a partir d'ara CEAV), dels barris barcelonins del Bon Pastor i de Baró de Viver. Al mateix temps es va crear el Museu de l'Habitatge Obrer de la ciutat de Barcelona, equipament finançat pel Pla de Barris amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona i el Museu d'Història de Barcelona. El museu es va inaugurar l'11 de març de 2023 i a l'interior s'hi va ubicar la seu del CEAV.

Àrees d'actuació del CEAV

Recerca i Arxiu: amb l'ajut de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana (CCEPC) i l'Institut Ramon Muntaner (IRMU) ens proveïm de material digital per a:

- Recuperar, digitalitzar, arxivar i catalogar el fons documental del barri.
- Censar el patrimoni immoble antic del barri (desaparegut i actual).
- Recuperar la memòria oral: banc audiovisual on es recullen les experiències personals de veïnes i veïns del barri on actuem, relacionades amb el període que va des de la postguerra, la lluita contra la dictadura, la transició i la lluita per aconseguir un barri digne en l'actualitat, i tot amb projecció de futur.
- Fer biblioteca. Rescatar i promoció dels llibres publicats sobre els barris de Bon Pastor i Baró de Viver o amb els veïns i veïnes dels dos barris com a protagonistes.
- Publicacions pròpies del nostre territori (Bon Pastor i Baró de Viver). Edició de la revista anual d'història Bissocium.

Activitats

Passejades explicatives amb l'objectiu de visitar i conèixer espais i racons singulars del barri i dels voltants i dels personatges i entitats que han contribuït a millorar-lo. Moltes de les visites guiades són fetes per persones vinculades al centre d'estudis que, coneixedors del mateix territori, fan un relat directe.

Itinerari «Cases Barates del Bon Pastor»: es tracta de l'evolució de l'habitatge al barri en quatre cases històriques, des de 1929 fins a 2016. El CEAV fins ara ha guiat 3.000 persones.

Sortides històriques de país

S'organitzen sortides culturals per conèixer la història de Catalunya:

- Ruta de la pau (batalla de l'Ebre); ruta dels exiliats de la Guerra Civil.
- Monestirs (Poblet, Ripoll); Tarragona, el llegat romà; la fàbrica de la Colònia Güell; les mines de sal de Cardona.
- Jornada de recreació històrica: el combat d'Àrbucies, entre altres.

Conferències i tertúlies

Es programen com a espai de trobada i reflexió de les veïnes i veïns del

barri al voltant d'un tema (la lluita veïnal, la transformació del barri, l'esport, la cultura, les revetlles i les festes populars, el comerç, el transport, els jocs, l'educació, etc.) amb l'objectiu d'intercanviar opinions i vivències entre els assistents. I Jornades de Memòria Històrica Bon Pastor 2024.

El CEAV a les escoles

Un objectiu principal del CEAV és treballar la transmissió de la memòria i la història amb el professorat de les escoles per donar a conèixer els projectes i sensibilitzar els alumnes de 3r i 4t d'ESO. S'han rebut visites de molts barris de la ciutat (uns 400 escolars el 2024).

Els nomenclàtors

Recuperar la memòria i els fets històrics ha de tenir presència física als carrers i a les places. El CEAV, juntament amb l'associació de veïnes i veïns, proposa a l'ajuntament del districte, per elevar al nomenclàtor de la ciutat de Barcelona, noms de persones i institucions defenestrades o simplement oblidades que han contribuït a l'enriquiment democràtic de la nostra societat: per exemple, els mestres de la República, que van oferir un ensenyament diferent de renovació pedagògica basada en la participació activa i crítica dels infants. Així mateix, per honorar les dones i els homes que van lluitar per les llibertats democràtiques i que es van jugar fins i tot la vida en la seva valenta lluita.

El Centre d'Estudis-Arxiu Vilabesòs va adoptar el nom dels quaderns esco-

Informar des del Museu de la memòria del territori a les noves generacions és un objectiu prioritari del CEAV. Fons arxiu Centre d'Estudis-Arxiu Vilabesòs

lars «Vilabesòs», de 1934 dels alumnes de l'escola Bonaventura Carles Aribau del barri. Els van fer amb el mètode d'impremta Freinet gràcies al mestre José de Tapia Bujalance, exiliat el 1939.

Col·laboració

Per al desenvolupament dels seus objectius, el Centre d'Estudis Vilabesòs estableix una estreta col·laboració en l'àmbit institucional (Ajuntament de Barcelona, Consell de Districte i MUHBA). A escala local ho fa amb les entitats veïnals i equipaments públics i privats dels barris i del districte (centre cívic, biblioteca, casal de la gent gran, parròquia, escola parroquial, Institut Escola El Til·ler, Institut Rubió i Tudurí, Escola Baró de Viver, Escola L'Esperança, etc.).

Coordinació i participació

Placa en honor del nostre mestre José de Tapia que va ser el primer introductor a la península del mètode de la impremta Freinet. Foto: Josep M. Romero

El desembre 2012, a la trobada antifranquista, es va retre homenatge a tots i totes les lluitadores per les llibertats democràtiques. Foto: Josep M. Romero.

El Centre d'Estudis Vilabesòs es coordina amb altres centres de recerca propers com el Centre d'Estudis Ignasi Iglesias i el de Roquetes Nou Barris. Forma part de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana (CCEPC) per millorar el seu funcionament i per gaudir dels serveis que ofereixen als seus associats.

Participa en tots els esdeveniments que s'organitzin per donar a conèixer els treballs de recerca al voltant dels barris de la ciutat com les Jornades de Recerca Històrica dels Barris de Barce-

lona, organitzades per l'Arxiu Municipal de Barcelona. També participa en jornades i congressos organitzats per la CCEPC i l'Institut Ramon Muntaner, els quals serveixen com a espai de trobada i reflexió dels centres d'estudis.

Hem fet un museu. Qui som. D'on venim. Cap a on volem anar

Fent un recorregut pel Museu de l'Habitatge Obrer de la Ciutat de Barcelona, MUHBA Bon Pastor, inaugurat l'onze de març de 2023 dins l'espai de memòria de la plaça Vilabesòs, he recordat com n'ha estat d'important la generosa aportació material i oral dels veïns i veïnes que han viscut en aquestes casetes baixes per convertir-les en un veritable i valuós espai de memòria. Cadascú de nosaltres som documentació vivencial, personal i única de la nostra comunitat; sumant la de tots, la transmissió dels nostres pares i avis es conforma un relat comú per entendre millor qui som, d'on venim i cap a on volem anar. Recuperar la nostra història és tan important com fer-la perquè la nostra gent prengui consciència de si mateixa i es reconegui plenament com a subjecte actiu amb capacitat per continuar construint amb coneixement històric el seu futur.

Des dels últims cinquanta anys, entre tots hem aconseguit amb molt d'esforç dotar el nostre barri de tot el que ara ja tenim: serveis, equipaments i una transformació urbanística força acceptable. Hem fet un gran salt cultural de ciutat amb aquest nou espai museístic de l'habitatge obrer de la ciutat de Barcelona, que també acull l'arxiu històric

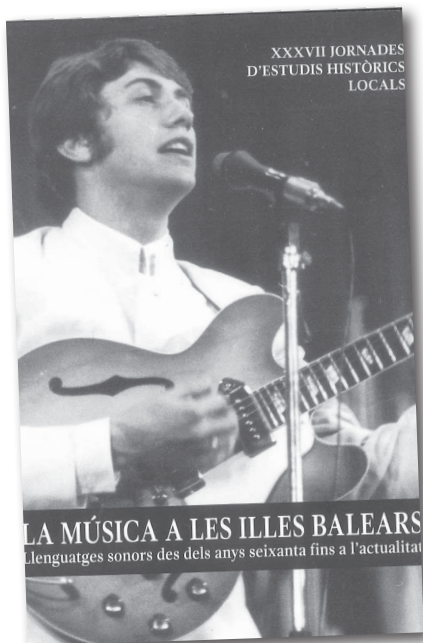
dels barris del Bon Pastor i Baró de Viver, gestionat pel Centre d'Estudis-Arxiu Vilabesòs i creat a partir del treball de «Fem la memòria del Bon Pastor» de l'associació de veïns del Bon Pastor. Un gran salt cultural de memòria reforçat amb un innovador conveni de col·laboració i cogestió entre l'ajuntament del districte de Sant Andreu, el Museu d'Història de la ciutat de Barcelona i el Centre d'Estudis-Arxiu Vilabesòs. La cogestió garanteix la continuïtat participativa del veïnat en aquest espai de memòria que té com a objectiu permanent la seva constant evolució. Es tracta d'un gran projecte de recerca i coneixement documentat que s'afegirà a l'arxiu històric de la nostra ciutat i serà un important llegat per a les generacions venidores.

Donem gràcies a l'ajuntament del districte, al Pla de Barris, a l'Institut de Cultura de Barcelona i al Museu d'Història de la Ciutat, els quals han fet uns treballs acurats de restauració i arqueologia urbana i social extraordinaris. També a l'Associació de Veïns i Veïnes del Bon Pastor que, amb col·laboració del Centre de Recerca Polis de la Universitat de Barcelona, va promoure la participació del veïnat en el projecte «Fem la Memòria del Bon Pastor» i va aconseguir més de 1.000 fotografies i documents; d'altra banda, va apostar amb molt d'encert per aquest equipament cultural que ens dona l'encaix definitiu a la ciutat de Barcelona i més enllà, fins i tot en l'agenda cultural dels museus europeus.

JOSEP MARIA ROMERO MACIAS
EDUCADOR I PRESIDENT
DEL CENTRE D'ESTUDIS VILABESÒS

Museu de l'habitatge obrer de la ciutat de Barcelona MUHBA Bon Pastor. Fons Centre d'Estudis-Arxiu Vilabesòs

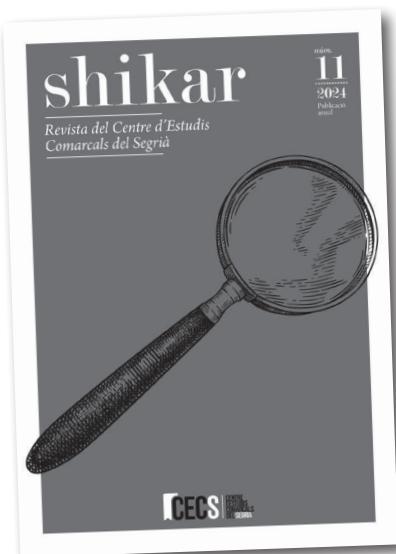
Diversos autors. *La música a les Illes Balears. Llenguatges sonors des dels anys*

seixanta fins a l'actualitat. XXXVII Jornades d'Estudis Històrics Locals. Conselleria Fons Europeus, Universitat i Cultura / Institut d'Estudis Baleàrics. Palma, 2023. 248 pàg. ISBN 978-84-15029-90-8

El llibre recull les actes de les XXXVII Jornades d'Estudis Històrics Locals, les quals varen ser organitzades per l'Institut d'Estudis Baleàrics, els dies 7, 8 i 9 de novembre de 2019, a l'Arxiu del Regne de Mallorca (Palma). Els coordinadors d'aquestes jornades varen ser Tomeu Canyelles i Francisc Vicens. A la publicació hi ha, a més de la presentació dels coordinadors, catorze articles —vuit ponències i 6 comunicacions— que tracten la realitat de la «música popular» a les Balears des de la dècada de 1960 i fins a l'actualitat. En aquest llibre s'estudia especialment la música generada entorn del turisme de masses, tant la socialment acceptada, com la de la subcultura. Més concretament, hi trobareu articles sobre els vídeos musicals apareguts dels anys

vuitanta ençà; l'aparició dels ie-ies, els hippies, els punks i els rapers i la valoració dels seus codis artístics; el reclam del paisatge en les cobertes dels discs; la construcció de l'imaginari illenc través de la cançó pop; la transformació del paper femení i la perspectiva *queer* en la performativitat del ball; la música a Mallorca com a indústria cultural; el fenomen de les neofestes (la Mucada, de Sineu), els músics i els poetes illencs; la música inspirada en el turisme de gatera (Magaluf); l'auge i la desaparició del rock català illenc; la influència de la botiga Roch House (Manacor); el paper que tingué el grup Traginada a Menorca; la música simfònica de compositors illencs a través de les estrenes de l'Orquestra Simfònica de les Balears, i la transformació del ball de bot a Mallorca des de la perspectiva de la intertextualitat/hipertextualitat musical.

BERNAT CAMPINS

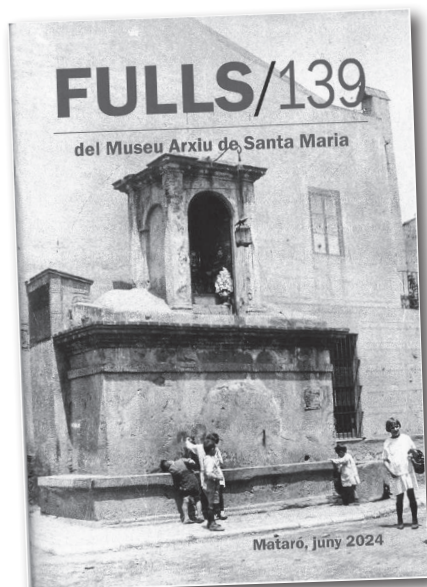
Diversos autors. *Shikar, revista del Centre d'Estudis Comarcals del Segrià*. Núm. 11. Centre d'Estudis Comarcals del Segrià. 2024. 163 pàgines. ISSN 2385-412X

Enguany surt el núm. 11 de la revista *Shikar*, que fem des del Centre d'Estudis Comarcals del Segrià. Potser podríem dir que mai els CECS havien donat tanta llum, més enllà del record que alguns guardem de *Marianela*, de Benito Pérez Galdós, o de les obres d'Homer, evidentment (adverbi no casual en aquest cas). La qüestió és que aquest 11è número, que recull la major part de les comunicacions presentades l'any passat a les jornades de Torrebes-

ses, comença amb un panegíric adreçat als joves investigadors dels estudis locals i continua amb un reguitzell miscel·lani d'articles que s'han agrupat en sis seccions. A l'Onomàstica podem recórrer la història dels carrers del municipi que va acollir les jornades (Maria Jesús Monclús) per a després fer un viatge als orígens del nom d'un tossal lleidatà que aquests dies està molt trist perquè a la torre de telegrafia òptica que el corona ha caigut una altra paret: la mora Moradilla cada cop és menys *morada* (Carlos Rizos). Tanca aquesta secció un article sobre els aveïnaments de Lleida al segle XVII (Santi Arbós). El següent apartat tracta d'això mateix, el Patrimoni, però per parlar dels docs de l'estació de trens de la capital del Segrià (Felip Gallart i Joan-Ramon González), així com del pont de la Granja d'Escarp durant la 2a república (Maria Jesús Llaveró) i les restes de la Guerra Civil espanyola a la zona del Baix Segre (Jordi Ibars). La Cultura amb majúscules dona cabuda a un treball sobre les plaquetes dels premiats a l'Exposició Agrícola de 1928 (Meritxell Cano) i a un altre sobre la Societat Econòmica d'Amics del País que teníem aquí (Quintí Casals). Clou la secció un estudi sobre els cursets de selecció que es feien a l'Escola Normal lleidatana (Glòria Jové i Meritxell Simon). Passant a l'Agricultura, que al Segrià és un tipus de cultura molt especial, parem atenció als corrals

d'ovelles de la comarca, la conservació dels quals està en perill (Santiago Álvarez). De la mateixa manera tenim un article sobre l'explotació de Les Vagues a la partida ilderdenca de Gremyana (Enric Vicedo). A la secció de Política recordem el centenari de la dictadura de Primo de Rivera per veure com es va viure a Lleida (Josep Varela), i després anem cap al Segrià Nord per saber com diversos pobles d'aquella zona depenien del districte electoral de Balaguer abans de la Mancomunitat (Pilar Pelegrí). Finalment, a la secció d'Història trobem cinc treballs que s'ocupen de diferents èpoques: des de la manera com la tecnologia ens ajuda a interpretar les restes ceràmiques i ornamentals del Neolític que han aparegut a la comarca (Xavier Clop, Josep Gallart, Maria Beltran, Mònica Oliva, Antoni Llussà i Javier Cámara) fins a la fossa i el mausoleu que el cementiri del Garrut feu per als repatriats de Cuba i Filipines (Zenith Escolà), tot passant per la història de l'escut d'Almenar (Josep Forn i Albert Vilà), la primera República a Lleida (Lluïsa Huguet) i l'ulterior motí dels consums a la capital aquell memorable 10 de juliol de 1885 (Felip Gallart i Vicent Lladonosa). Tot plegat, són disset estudis que enriqueixen el coneixement del patrimoni que tenim al Segrià.

CARLOS RIZOS (PRESIDENT DEL CECS)

Diversos autors. *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*. Núm. 139. Museu Arxiu de Santa Maria Centre d'Estudis Locals de Mataró. Mataró, 2024. 52 pàg. ISSN 0212-9248

El número 139 de la revista *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, cor-

responent al mes de juny de 2024, és el segon número que apareix amb un disseny renovat respecte al d'anys anteriors i, a més, incorpora una nova secció.

Des del número anterior, una imatge ocupa sencera la coberta dels *Fulls* i el sumari figura al darrere; el nom, el número i la data de la revista estan impresos en una nova tipografia i en color. A l'interior, s'ha remodelat la pàgina inicial, amb l'editorial i els crèdits, i també la configuració de cada article, amb una nova tipografia a dues tintes. Cada pàgina té un encapçalament en què es van alternant el nom de l'autor/a i el títol de l'article, i un peu en què consta la referència sencera de cada text. Les il·lustracions, a més, són en color o, si no en tenen, en escala de grisos.

La nova secció encetada en aquest número 139, *Testimonis*, inclou textos que retraten llocs, èpoques o personatges vinculats amb Mataró i el Maresme, la majoria inèdits però també alguns de ja publicats, que l'equip del Museu Arxiu documenta i

il·lustra amb la voluntat de contextualitzar-los i complementar-los. El número 139 conté tres testimonis: «El Mataró de 1790», de Rafael d'Amat i de Cortada, Baró de Maldà; «Records del Camí Fondo i la Morberia», de Jordi Buscà, i «Fragments d'una evocació d'Antoni Comas», de Carles Miralles.

Aquests textos estan precedits per la secció Estudis, amb articles inèdits fruit d'investigacions. El núm. 139 n'inclou dos de vinculats amb el patrimoni artístic de la basílica de Santa Maria: «La reixa barroca de la capella de les Santes i la nova cresteria», de Nicolau Guanyabens, i «Una primerenca restauració del conjunt pictòric dels Dolors l'any 1839», d'Héctor López.

Al desembre apareixerà el següent número de la revista i s'arribarà als 140, rere els quals hi ha un treball immens i ininterromput des de 1978: quaranta-sis anys de recerca i centenars de pàgines amb més de sis-cents estudis.

JORDI MALÉ PEGUEROLES

Diversos autors. *Domenechiana*. Núm. 28. Canet de Mar: Centre d'Estudis Lluís Domènech i Montaner, 2024. ISSN 2339-7047

Per al número 28 de la revista *Domenechiana*, el consell redactor va creure interessant, ara que el Recinte Modernista de Sant Pau commemora el 10è aniversari de la seva reobertura, mostrar la complexitat del projecte i

la cura amb què s'ha treballat per continuar mantenint un dels espais més singulars del Modernisme. Agustí Grau, director d'Infraestructures i Obres del Recinte Modernista de Sant Pau, explica el llarg procés de rehabilitació que va experimentar l'antic complex hospitalari de la Santa Creu i Sant Pau.

I amb motiu de l'exposició «Domènech i Montaner. Modernisme i modernitat a Canet de Mar» s'ha pogut exposar per primera vegada la reproducció d'una pintura a l'oli de la dona de Lluís Domènech. Gemma Martí, conservadora-restauradora de béns culturals, analitza aquesta obra però també l'artista, Simó Gómez Polo, un dels referents de la pintura realista catalana. I en referència també a aquesta mateixa exposició, l'arxivera municipal de Canet de Mar va localitzar un retrat *post mortem* de Lluís Domènech. La importància de la troballa ha portat a l'historiador Carles Sàiz a estudiar aquesta obra fins a desvelar qui la va realitzar.

Montse Folch, educadora de l'Institut Lluís Domènech i Montaner de Canet de Mar ens presenta un model de situació d'aprenentatge amb el qual es pretén que els alumnes relacionin els elements de la natura amb les re-

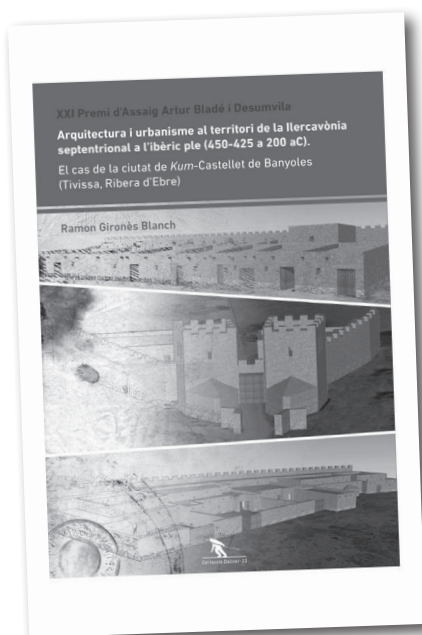
presentacions iconogràfiques de l'obra domenequiana.

L'historiador de l'art i responsable de l'equip de guies de Casa Navàs, Pol Vilalta, ens avança el procés de reconstrucció de la torratxa de l'immoble reusenc, destruïda per una bomba el 1938, i que es completarà a començaments del 2025.

Carles Sàiz i Gemma Martí analitzen, per primera vegada, els béns mobles desapareguts del Castell de Santa Florentina de Canet de Mar, que han acabat desvirtuant el sentit de la fortificació atès que, quan Domènech i Montaner va projectar el Castell va esbossar un continent d'acord amb un contingut que va aportar el seu propietari, Ramon de Montaner.

I tanca la revista un document. Per expressa voluntat dels nets de Lluís Domènech i Montaner, es publica la transcripció de l'homília que Mn. Josep Lluís Riocabo va impartir el 31 de desembre de 2023 a l'església parroquial de Canet, amb motiu de l'acte de clausura de l'Any Domènech i Montaner.

CENTRE D'ESTUDIS
LLUÍS DOMÈNECH I MONTANER

Ramon Gironès Blanch. *Arquitectura i urbanisme al territori de la Il·lervània septentrional a l'ibèric ple (450-425 a 200 aC). El cas de la ciutat de Kum-Castellet de Banyoles (Tivissa, Ribera d'Ebre)*. Col·lecció Daliner, 23. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre. Flix, 2023, 301 p. ISBN 978-84-09-53941-3

L'autor de l'obra ens endinsa en l'arquitectura i l'urbanisme del període protohistòric, concretament de la segona edat del ferro al curs inferior del riu Ebre, el territori de l'antiga Il·lervània septentrional. Ens parla dels diversos assentaments ibèrics com el Castellot de la Roca Roja de Benifallet, l'Assut de Tivenys, el Coll del Moro de Gandesa i la Moleta del Remei d'Alcanar. No obstant, posa una especial èmfasi sobre el jaciment del Castellet de Banyoles de Tivissa que va tenir una vida efímera entre el darrer terç del segle III aC i l'inici del segle II aC.

La ciutat de Kum-Castellet de Banyoles era una ciutat de primer ordre que de ben segur controlava un important territori i rivalitzava en importància amb la ciutat il·lervana d'Hibera citada per l'historiador romà del canvi d'era Titus Livi. És possible que aquest nucli urbà tingués un paper important en els primers anys de la Segona Guerra Púnica (218-202 aC) que va enfrontar les dues potències més importants del mediterrani cen-

tral i occidental, Roma i Cartago. De fet, la seua destrucció a sang i foc evidenciada a través de l'arqueologia sembla que va ser obra de les legions romanes.

Així mateix, l'autor duu a terme una rigorosa i fonamentada restitució arquitectònica interpretativa de l'àrea d'entrada a la ciutat i la zona del barri nord-oest de la ciutat de Kum a partir d'altres models de restitucions arquitectòniques interpretatives, de les restes arqueològiques conservades *in situ* al jaciment i en altres jaciments ibèrics contemporanis, de la cerca de paral·lels etnogràfics actuals al nord d'Àfrica i de l'arqueologia experimental desenvolupada als jaciments d'Alorda Park a Calafell i dels Estinclells a Verdú.

Finalment, cal destacar que el treball fou guardonat amb el XXI Premi d'Assaig Artur Bladé i Desumvila el dissabte 2 de desembre de 2023 en el marc de l'acte que va acollir lo Sindicat de Flix.

CENTRE D'ESTUDIS DE LA RIBERA D'EBRE

Cristina Ribot Bayé, *Viatges i excursionisme a la Selva, al Montseny i a les Guillerries (1770-1936)*. Pròleg N. Figueras. Santa Coloma de Farners: Centre d'Estudis Selvatans (col. Estudis i textos, 23), 2024, 385 p. il·lustr. ISBN 978-84-09-65300-3

Resultat de la XII Beca de Recerca la Selva, acaba de veure la llum aquest voluminós treball, magníficament il·lustrat, de la historiadora de l'art i documentalista Cristina Ribot dedicat als viatgers (i, val a dir-ho,

sense negligir les viatgeres) i als excursionistes que entre la fi del segle XVIII i mitjans del XX van visitar les terres selvatanes del pla i de la costa (una costa que un dia, a primeries del segle passat, esdevindria "brava") i dels seus vessants muntanyosos del Montseny i les Guillerries i en van deixar testimoni o relats suculets en llibres o en articles de butlletins i revistes. Es va presentar a la XV Trobada d'entitats locals i comarcals de cultura i patrimoni de la Selva el passat 12 d'octubre a Sils (la Selva) i se n'ha començat la distribució. L'obra presenta i contextualitza un conjunt molt notable de relats de viatge i excursió, mai fins ara no recollits amb la mateixa exhaustivitat, que permeten il·lustrar i exemplificar els processos de construcció de l'autopercepció d'aquests espais territorials i dels seus principals elements de patrimoni natural i cultural a través de les mira-

des alienes dels visitants. Igualment presenta la tipologies de viatgers i viatgeres i n'ofereix dades biogràfiques, així com narra els orígens de l'excursionisme científic, d'arrel romàntica i catalanista, i el seu impacte en la comarca i en diverses zones properes i històricament vinculades. Cal destacar del llibre que, a més de sintetitzar i enllaçar els relats, agrupats per zones, s'aporten llargs fragments en traducció catalana de les descripcions d'espais o narracions de fets, extrets de llibres de viatges en diversos idiomes (anglès, francès, italià, alemany, espanyol), cosa que atorga al conjunt una riquesa i amenitat que en fan una lectura propícia tant per a investigadors interessats en el tema com per a un públic general que conegui i valori aquests espais.

CENTRE D'ESTUDIS SELVATANS

novetats bibliogràfiques

Antoni Llamas i Mantero. *Dones, bruixes, inquisidors, bigams, diables, sortilegues i altres companys de viatge*. Mataró: Grup d'història del Casal, 2024. DL B-6404-97

Bep Cardona Truyol, Miquel Cardona Florit. *Gabriel Cardona Enrich. Un músic per a un poble*. Petit Format, 46. Maó: Institut Menorquí d'Estudis, 2023. 210 p. ISBN 978-84-15291-98-5

Carme Cloquells, Damià Rotger, Noèlia Díaz Vicedo, Miquel Àngel Adrover, Josep Lluís Aguiló, Marta Pérez i Sierra, Jordi Cadenas. *Illavers XIX*. Quaderns Xibau de poesia, 25. Maó: Institut Menorquí d'Estudis, 2024. 88 p. ISBN 978-84-10036-01-7

Diversos autors. *Any Abelló. Centenari del naixement del pintor i col·leccionista molletà*. Col·lecció Vicenç Plantada, 15. Mollet del Vallès: Centre d'Estudis Molletans, 2024. 189 p. ISBN 978-84-128022-1-4

Diversos autors. *Cooperació Catalana*. Núm. 487. Barcelona: Fundació Roca Galès, 2024. 28 p. ISSN 1133-8415

Diversos autors. *Cooperació Catalana*. Núm. 488. Barcelona: Fundació Roca Galès, 2024. 28 p. ISSN 1133-8415

Diversos autors. *Cooperació Catalana*. Núm. 489. Barcelona: Fundació Roca Galès, 2024. 28 p. ISSN 1133-8415

Diversos autors. *Cooperació Catalana*. Núm. 490. Barcelona: Fundació Roca Galès, 2024. 28 p. ISSN 1133-8415

Diversos autors. *Cooperació Catalana*. Núm. 491. Barcelona: Fundació Roca Galès, 2024. 28 p. ISSN 1133-8415

Diversos autors. *El Butlletí*. Núm. 204. Manresa: Amics de l'Art Romànic del Bages, 2024. 60 p. DL B-3551984

Diversos autors. *El Sot de l'Aubó*. Núm. 88. A Canet les campanes no callen. Canet de Mar: Centre d'Estudis Canetencs, 2024. 36 p. ISSN 2013-6285

Diversos autors. *El Sot de l'Aubó*. Núm. 89. La Rodaleda. Crònica d'una desgràcia urbanística. Canet de Mar: Centre d'Estudis Canetencs, 2024. 36 p. ISSN 2013-6285

Diversos autors. *Era revista cerdana de recerca*. Núm. 5. Puigcerdà: Grup de Recerca de Cerdanya / Arxiu comarcal de la Cerdanya / Edicions Salòria, 2023. 335 p. ISSN 2462-3717

Diversos autors. *Fonts*. Núm. 99. Joaquim Casabella. In memoriam i entrevista. Ar-

gentona: Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell, 2024. 40 p. ISSN 1887-9381

Diversos autors. *Fonts*. Núm. 100. 25 anys del CEAJC, 100 números de fonts. Argentonina: Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell, 2024. 40 p. ISSN 1887-9381

Diversos autors. *L'Erol. Revista cultural del Berguedà*. Núm. 160. Remeis casolans per a bèsties i humans. Berga: Àmbit de Recerques del Berguedà, 2023. 84 p. ISSN 0212-445

Diversos autors. *L'Erol. Revista cultural del Berguedà*. Núm. 161. El 6 d'octubre de 1934 al Berguedà. Berga: Àmbit de Recerques del Berguedà, 2023. 84 p. ISSN 0212-445

Diversos autors. *Lo Floc*. Núm. 247. Riudoms: Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar, 2023. 56 p. ISSN 2014-4830

Diversos autors. *Lo Floc*. Núm. 248. Riudoms: Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar, 2023. 56 p. ISSN 2014-4830

Diversos autors. *Mestall*. Núm. 55. Girona: Associació d'Història Rural, 2043. 16 p. ISSN 2462-5345

Diversos autors. *Modilianum. Revista d'estudis del Moianès*. Núm. 70. Moia: Associació Cultural Modilianum, 2024. 96 p. ISSN 1130-1252

Diversos autors. *Moments delicats en la sobirania d'Andorra. Homenatge a Antoni Fiter i Rosell*. Papers de Recerca Històrica, 11. Andorra la Vella: Societat Andorrana de Ciències, 2023. 371 p. ISBN 978-99920-61-71-8

Diversos autors. *Ponències. Revista del Centre d'Estudis de Granollers*. Núm. 28. Granollers: Centre d'Estudis de Granollers, 2024. ISSN 1137-9626

Diversos autors. *Quaderns de la Selva*. Núm. 35. Santa Coloma de Farners: Centre d'Estudis Selvatans, 2023. 284 p. ISSN 1130-1708

Diversos autors. *Temps de Franja*. Núm. 162. Calaceit: Iniciativa Cultural de la Franja, 2024. 20 p. ISSN 1695-7709

Diversos autors. *Temps de Franja*. Núm. 163. Calaceit: Iniciativa Cultural de la Franja, 2024. 20 p. ISSN 1695-7709

Diversos autors. *XVI Trobada d'entitats de recerca local i comarcal del Maresme. Les vies de comunicació terrestres i els mitjans de transport al Maresme*. Mataró:

Arxiu Comarcal del Maresme / Tiana, recuperat la història, 2024. 238 p. ISSN 2462-3261

Jaume Marlès. *Els arbres singulars de Querol des d'una perspectiva socioecològica*. IEV / Per conèixer l'Alt Camp, 8. Valls: Institut d'Estudis Vallencs, 2024. 107 p. ISBN 978-84-86083-94-6

Joan Timoner i Petrus. *La nacionalitat dels menorquins. Articles, 1930-1932*. Edició i pròleg de Joel Bagur i Mellinas. Col·lecció Capcer, 37. Maó: Institut Menorquí d'Estudis, 2024. 171 p. ISBN 978-84-10036-00-0

Jordi Sardans (Coord.). *Miscel·lània en homenatge a Albert Benet Clarà (1941-2021)*. Manresa: Amics de l'Art Romànic del Bages, 2023. 532 p. ISBN 978-84-18849-95-4

Jordi Vidal Pla. *La Universitat de Vilafranca del Penedès durant els segles XVI i XVII*. Vilafranca de Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs, 2023. 219 p. ISBN 978-84-15017-53-0

Josep Padró Margó. *La Colònia Güell des de dins. Història, memòria, opinió*. Sant Feliu de Llobregat: Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, 2023. 357 p. ISBN 978-84-126119-1-5

Mario Zucchitello Gilioli. *La vila de Tossa a mitjans de segle XVIII segons el capbreu de 1739-1741*. Volum I. Quadern d'Estudis Tossencs, 19. Tossa de Mar: Centre d'Estudis Tossencs, 2023. 614 p. ISBN 978-84-123337-1-8

Mario Zucchitello Gilioli. *La vila de Tossa a mitjans de segle XVIII segons el capbreu de 1739-1741*. Volum II. Quadern d'Estudis Tossencs, 19. Tossa de Mar: Centre d'Estudis Tossencs, 2023. 614 p. ISBN 978-84-123337-1-8

Montse Caralt i Sagalés. *La revista Inquietud (1955-1966). Literatura i art en el context sociocultural de mitjan segle XX*. Sèrie Monografies, 36. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 2023. 370 p. ISBN 978-84-945520-8-3

Sergi Aliagas Llorba. *Reusencs i revolucionaris: la secció local del Partit Obrer d'Unificació Marxista a Reus*. Assaig, 155. Reus: Centre de Lectura de Reus, 2024. 148 p. ISBN 978-84-128258-7-9

Centres i instituts d'estudis adherits a la CCEPC

1. Agrupació Cultural Vila-seca (Vila-seca)
2. Àmbit de Recerques del Berguedà (Berga)
3. Amics de Besalú i el seu Comtat (Besalú)
4. Amics de l'Art Romànic del Bages (Manresa)
5. Amics de la Seu Vella (Lleida)
6. Amics del Castell de Gelida (Gelida)
7. Amics del Museu de Pallegà (Pallegà)
8. Amics de Riba-roja (Riba-roja)
9. Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus (Santes Creus)
10. Arxiu Festiu Catalunya. Fundació Privada (Barcelona)
11. Associació Amics de l'Ermida Sant Jaume (La Granja d'Escarp)
12. Associació CMES (Barcelona)
13. Associació Cultural Baixa Segarra (Santa Coloma de Queralt)
14. Associació Cultural del Matarranya (Calaceit)
15. Associació Cultural "Modiliumum" (Moia)
16. Associació Cultural Xercavins (Verdú)
17. Associació d'Amics de Sant Magí de la Brufaganya i el seu entorn (Santa Coloma de Queralt)
18. Associació de Cultura del Comú de Particulars (la Pobla de Segur)
19. Associació de Festes de la Plaça Nova (Barcelona)
20. Associació d'Estudis Torellonencs (Torelló)
21. Associació d'Història Rural (Girona)
22. Associació Fons Documental del Carmel (Barcelona)
23. Associació Grup de Recerca de Cerdanya (Puigcerdà)
24. Associació Juvenil La Llar de la Recerca (Torrelles de Foix)
25. Associació Mirmanda (Figueres - El Soler)
26. Associació Recerques. Història, economia, cultura (Barcelona)
27. Associació Xarxa de Patrimoni Rural Ecomuseu del Blat (Tona)
28. Ateneu de Natura (Castell de la Plana)
29. Ateneu Popular de Calonge (Calonge)
30. Centre de Recerca Històrica del Poble-sec - CERHISEC (Barcelona)
31. Cercle de Recerques i Estudis "Mogoda" (Santa Perpètua de Mogoda)
32. Centre d'Estudis Alcoverencs (Alcover)
33. Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell (Argenton)
34. Centre d'Estudis - Arxiu Vilabesòs (Barcelona)
35. Centre d'Estudis Beguetans (Begues)
36. Centre d'Estudis Cadaquesencs (Cadaqués)
37. Centre d'Estudis Calongins Colonic (Calonge)
38. Centre d'Estudis Cambrilencs (Cambrils)
39. Centre d'Estudis Canetencs (Canet de Mar)
40. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Banyoles)
41. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Sant Feliu de Llobregat)
42. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (Ripoll)
43. Centre d'Estudis Comarcals del Segrià (Artesa de Lleida)
44. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (Igualada)
45. Centre d'Estudis d'Altafulla (Altafulla)
46. Centre d'Estudis d'Arqueologia i Història de Mataró (Mataró)
47. Centre d'Estudis d'Avià (Avià)
48. Centre d'Estudis de Castellar. Arxiu d'Història (Castellar del Vallès)
49. Centre d'Estudis de Gavà (Gavà)
50. Centre d'Estudis de Granollers (Granollers)
51. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (Montblanc)
52. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre (Flix)
53. Centre d'Estudis de les Garrigues (les Borges Blanques)
54. Centre d'Estudis de l'Hospitalet (l'Hospitalet de Llobregat)
55. Centre d'Estudis de l'Hospitalet de l'Infant (l'Hospitalet de l'Infant)
56. Centre d'Estudis de Sant Cebrià (Sant Cebrià de Vallalta)
57. Centre d'Estudis del Bages (Manresa)
58. Centre d'Estudis del Gaià (Vila-rodona)
59. Centre d'Estudis del Priorat (Torroja)
60. Centre d'Estudis del Voltreganès (Sant Hipòlit de Voltregà)
61. Centre d'Estudis dels Ports (Morella)
62. Centre d'Estudis de Subirats (Subirats)
63. Centre d'Estudis d'Isona i Conca Dellà (Isona)
64. Centre d'Estudis d'Ulldecona (Ulldecona)
65. Centre d'Estudis Esteve Albert Corp (Dosrius)
66. Centre d'Estudis Històrics de Terrassa (Terrassa)
67. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias (Barcelona)
68. Centre d'Estudis Lacetans (Solsona)
69. Centre d'Estudis Llacunencs (La Llacuna)
70. Centre d'Estudis Lluís Domènech i Montaner (Canet de Mar)
71. Centre d'Estudis Locals d'Alaior - Fórum 3r Mil·lenni (Alaior)
72. Centre d'Estudis Locals de Sant Vicenç dels Horts (Sant Vicenç dels Horts)
73. Centre d'Estudis "Lo Lliscó" (Mas de Barberans)
74. Centre d'Estudis Martorellencs (Martorell)
75. Centre d'Estudis Molletans (Mollet del Vallès)
76. Centre d'Estudis Mont-roigencs (Mont-roig del camp)
77. Centre d'Estudis Planers (Santa Bàrbara)
78. Centre d'Estudis Ribagorçans (Benavarrí)
79. Centre d'Estudis Riudomencs "Arnau de Palomar" (Riudoms)
80. Centre d'Estudis Rubinencs (Rubí)
81. Centre d'Estudis Santjustencs (Sant Just Desvern)
82. Centre d'Estudis Selvatans (la Selva del Camp)
83. Centre d'Estudis Selvatans (Santa Coloma de Farners)
84. Centre d'Estudis Seniençs (la Sénia)
85. Centre d'Estudis Sinibald de Mas (Torredembarra)
86. Centre d'Estudis Tossencs (Tossa de Mar)
87. Centre de Documentació. Ecomuseu dels Ports (Horta de Sant Joan)
88. Centre de Lectura de Reus (Reus)
89. Centre de Recerques del Pla d'Urgell "Mascançà" (Mollerussa)
90. Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà (Montblanc)
91. Centre Picasso d'Orta - Associació UNESCO (Horta de Sant Joan)
92. Cercle d'Estudis Històrics i Socials "Guillem Oliver" del Camp de Tarragona (Tarragona)
93. Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola (Cerdanyola)
94. Col·lectiu El Brogit (Castellbell i el Vilar)
95. Col·lectiu per a la Investigació de la Prehistòria i l'Arqueologia de Garraf-Ordal (Begues)
96. Confraria de Campaners i Carillonistes de Catalunya (Os de Balaguer)
97. Consell Cultural de les Valls d'Aneu (Esterri d'Aneu)
98. Esbart Català de Dansaires (Barcelona)
99. Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià (Alaquàs)
100. Fundació Arnau Mir de Tost (Ager)
101. Fundació Bosch i Cardellach (Sabadell)
102. Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs (Lleida)
103. Fundació Roca i Galès (Barcelona)
104. Grup d'Amics del Museu Arxiu de Sentmenat (Sentmenat)
105. Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí (Rubí)
106. Grup d'Estudis Cubellencs (Cubelles)
107. Grup d'Estudis d'Esplugues (Esplugues de Llobregat)
108. Grup d'Estudis Locals (Sant Cugat del Vallès)
109. Grup d'Estudis Sitgetans (Sitges)
110. Grup d'Investigació i Història de Sant Quirze (Sant Quirze del Vallès)
111. Grup de Recerca de Cervelló (Cervelló)
112. Grup de Recerca Folklorica d'Osona (Folgueroles)
113. Grup de Recerques de les Terres de Ponent (Sant Martí de Maldà)
114. Grup d'Història del Casal (Mataró)
115. Institut d'Estudis Balearics (Palma de Mallorca)
116. Institut d'Estudis Ceretans (Puigcerdà)
117. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta (Ondara)
118. Institut d'Estudis Comarcals del Camp de Túria (La Pobla de Vallbona)
119. Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud (Alaquàs)
120. Institut d'Estudis Comarcals del Montsià (Amposta)
121. Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida (Ontinyent)
122. Institut d'Estudis del Baix Cinca (Fraga)
123. Institut d'Estudis del Baix Empordà (Sant Feliu de Guíxols)
124. Institut d'Estudis Eivissencs (Eivissa)
125. Institut d'Estudis Empordanesos (Figueres)
126. Institut d'Estudis Gironins (Girona)
127. Institut d'Estudis Penedesencs (Vilafranca del Penedès)
128. Institut d'Estudis Vallencs (Valls)
129. Institut de Llengua i Cultura Catalanes (Girona)
130. Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell (Adràll)
131. Institut Menorquí d'Estudis (Maó)
132. L'Avenç de Cornellà. Associació pel patrimoni històric i la cultura (Cornellà de Llobregat)
133. L'Espitllera Fórum d'Estudis Segarrencs (Florejats)
134. Museu Arxiu de Santa Maria - Centre d'Estudis Locals de Mataró (Mataró)
135. Músics per la Cobla (Sabadell)
136. Obra del Ballet Popular (Barcelona)
137. Observatori Sociodemogràfic de les Terres de Lleida (Lleida)
138. Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (Olot)
139. Patronat d'Estudis Osonencs (Vic)
140. Societat Andorrana de Ciències (Andorra la Vella)
141. Societat Arqueològica Lul·liana (Palma de Mallorca)
142. Societat Catalana d'Història Cultural (Barcelona)
143. Societat d'Estudis de la Verreda de Sant Martí (Barcelona)
144. Taller d'Història de Gràcia. Centre d'Estudis (Barcelona)
145. Taller d'Història del Clot - Camp de l'Arpa (Barcelona)
146. Terra dels Avis (Elna)
147. Tot Història Associació Cultural (Barcelona)

FRONTISSA

Edita:

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana
Carrer del Carme, 47 (IEC) • 08001 BARCELONA

Tel. 933 248 585 ext 131 • Fax 932 701 180 • ccepc@ccepc.cat • www.ccepc.cat

Coordinació:

Josep Santesmeses i Ollé

Consell de Redacció:

Jaume Bosch, Josep M. Contel, Narcís Figueras, Andreu Ginés, M. Carme Jiménez,
Jaume Mascaró, Manel Pastor, Marcel Poblet i Francesc Viso

Dipòsit legal: T-730-2001 - Composició i impressió: Gràfiques del Matarranya. Calaceit

Amb el suport de:

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

Diputació de Girona

Diputació de Lleida
La força dels municipis

Generalitat
de Catalunya